

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТА СЕЛИЩНИХ РАД

ВІСНИК

№6
2013

З Днем Незалежності України!

Від імені Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад сердечно вітаю вас із національним святом нашої державності –
Днем незалежності України!
Ця визначна дата навіки увійшла в історію молоді держави золотою сторінкою її біографії, започаткувала нову епоху в житті нашого народу, законодавчо закріпила його вікові демократичні прагнення до національного відродження, духовної свободи, економічного зростання. Нехай серця наповнюються гордістю за нашу державу, прагненням до єдності та порозуміння, а ваша плідна праця буде надійною запорукою щасливого майбутнього.

З Днем Незалежності!
Сердечно вітаю Вас з визначною датою в історії нашої молоді держави: 24 серпня – Днем Незалежності. Бажаю Вам здійснення всіх мрій та кращого життя у вільній та демократичній країні, якою обов'язково колись стане Україна. Нехай серця наповнюються гордістю за нашу державу, прагненням до єдності та порозуміння, а плідна праця буде надійною запорукою щасливого майбутнього! Нехай невичерпним буде джерело віри, надії й любові до України!

*З повагою,
редакція науково-популярного журналу
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»*

Літо, незважаючи на відпускну пору, видалося продуктивним та надзвичайно насиченим як для Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, так і для партнерів.

У містах і селах України жваво продовжують обговорювати Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Цього разу у фокусі журналістів «Вісника Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад» опинилися малі міста з їх проблемами, які

дуже схожі на сільські. У роботі VIII щорічної конференції малих міст взяли участь представники ВАССР.

Цікаво було почути офіційну позицію центральної влади. Акценти у темі поставила радник Президента Марина Ставнічук. Керівники та експерти міжнародних фондів вказали на вузькі місця у проведенні реформи, а гості – представники організацій, які опікуються місцевим самоврядуванням у Польщі, Молдові та Румунії поділились досвідом проведення подібних реформ у своїх країнах.

Натомість мери малих міст одноставно заявили: «Усі хочуть реальних, а не декларованих змін!» Їх підтримали сільські, селищні голови.

Та з боєм в серці кажуть про необхідність змін не тільки мери та сільські та селищні голови, але й представники районного та обласного рівня органів місцевого самоврядування. «Нам, як ніколи потрібна підтримка держави», – каже голова Хмельницької обласної ради – Микола Дерикот.

Як одержати реальну підтримку держави радить виконавчий директор Конгресу місцевих влад Молдови Віорел Фурдуй. Продовження співпраці між асоціаціями ОМС Молдови та України закріплено офіційними документами. Цікаво, що на початку обговорення Концепції реформування ОМС в Україні місцева влада її більше схвалювала, ніж критикувала. Зараз відслідковується тенденція вироблення пропозицій та змін як до документу так і до механізму реформування. Тернопільське, Хмельницьке та Полтавське обласне регіональне відділення оприлюднило свої пропозиції на сторінках цього видання.

У виданні незмінною є рубрика на допомогу сільському голові, де цього разу Академія лідерства пропонує навчальні матеріали для лідерів місцевого самоврядування, а Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO – дієвий механізм дистанційного навчання посадових осіб місцевого самоврядування в умовах сьогодення.

Портрет українського землевласника на тлі соціології, або чому третина власників паїв досі не бачила своєї землі, – одна із ключових тем блоку земельних питань. Серед проблемних матеріалів, цього разу, «без борщу» не обійшлося. Чому ми маємо варити його з єгипетською картоплею? Є в нас поради для тих, хто хоче жити добре від Тараса Тернівського в публікації «Органічний вектор у сільському господарстві посилюється». Приємного та корисного читання!

**З повагою,
Головний редактор журналу
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»
Наталія Ключник**

Всеукраїнський науково-популярний журнал «Вісник сільських та селищних рад». Автор ідеї, відповідальна за випуск, головний редактор:
Наталія Ключник
Керівник проекту:
Вадим Івченко
Дизайн та верстка:
Ольга Чумакова

Засновник: **Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад**
Адреса редакції: м. Київ, вул. Артема, 73, електронна пошта: vassr.visnuk@mail.ru
Видавець: **Інформаційна Агенція «Рідне село»**

Періодичність виходу: один раз на місяць.
Матеріали подаються мовою оригіналу.
Повне або часткове передрукування матеріалів, опублікованих у журналі «Вісник сільських та селищних рад», допускається лише з письмового дозволу редакції.

ЗМІСТ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

АКЦЕНТИ У ТЕМІ «РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»	4
МАЛІ МІСТА ЯК ЦЕНТР УВАГИ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	7
В ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ВІДБУЛАСЯ ПІДМІНА ПОНЯТЬ.....	8
ВЛАДА І ГРОМАДА СПІВПРАЦЮВАТИМУТЬ ЗАДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	10
ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ	11

ДІЯЛЬНІСТЬ АСОЦІАЦІЇ

В ОСНОВІ – МІЦНА ГРОМАДА.....	12
НАМ, ЯК НІКОЛИ, ПОТРІБНА ПІДТРИМКА ДЕРЖАВИ	13
ВИРОБИМО НОВУ СТРАТЕГІЮ – ЙДЕМО ДО МІНІСТРІВ	14
ВІДВЕРТА РОЗМОВА ЩОДО СТВОРЕННЯ КООПЕРАТИВІВ.....	16
БУТИ ЧИ НЕ БУТИ КООПЕРАТИВАМ НА СЕЛІ? ВІД КОГО ЗАЛЕЖИТЬ?	18
О РЕФОРМЕ НЕ СТОИТ ТОЛЬКО ГОВОРИТЬ, ЇЇ НАДО ДЕЛАТИ!	20
КОНЦЕПЦІЯ ПРОГРАМИ «АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА» У РЕАЛІЗАЦІЇ	24
БЕНЧМАРКІНГ ЕФЕКТИВНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	25
СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ	26
ШВЕЙЦАРСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПРОЕКТ «ПІДТРИМКА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ» DESPRO РОЗПОЧАВ ТРЕТЮ ФАЗУ ДІЯЛЬНОСТІ	32
СПІВПРАЦЯ З ПРОЕКТОМ – ЧЕРГОВИЙ КРОК ДО ПОДАЛЬШОГО ПРОСУВАННЯ РЕФОРМ	34
ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	36
СПІЛЬНОТА ПРАКТИК З МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	38
«ГОЛОС» ГРОМАД У ДІАЛОЗІ З ДЕРЖАВОЮ	40

ЗЕМЕЛЬНІ ПИТАННЯ

ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКОГО ЗЕМЛЕВЛАСНИКА І ФЕРМЕРА НА ТЛІ СОЦІОЛОГІЇ	42
ОРГАНІЧНИЙ ВЕКТОР В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ ПОСИЛЮЄТЬСЯ	44
ЧОМУ МИ ВАРИМО УКРАЇНСЬКИЙ БОРЩ З ЄГИПЕТСЬКОЮ КАРТОПЛЕЮ?.....	46

КРАЦІ ПРАКТИКИ

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ІЗ ЗОЛОТИМ ВІДТІНКОМ	48
УКРАЇНСЬКА ГОСТИННА САДИБА ЗАПРОШУЄ ГОСТЕЙ	50

DESPRO

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська Конфедерація

USAID | Проект АгроІнвест

Надруковано у друкарні:
ТОВ «ВБ «Аванпост-Прим».
Реєстраційне свідоцтво:
Серія KB №19504-9304P від 26.11.2012р.
видане Державною реєстраційною службою України.

Загальний наклад: 5 тис. примірників.
Ціна – договірна.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція не завжди поділяє думку авторів та не несе відповідальності за зміст авторських матеріалів на сторінках видання.
За зміст рекламних матеріалів відповідальність несе рекламодавець.

АКЦЕНТИ У ТЕМІ «РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»

Марині Ставнічук останнім часом довелося побувати у багатьох регіонах України, де обговорювалися проблеми місцевого самоврядування. «Якщо керівники органів місцевого самоврядування й представники виконавчої влади говорять про необхідність швидкої реформи публічної влади на місцях, то ми в центрі акцентуємо увагу не тільки на вирішенні місцевих проблем, але й на етапності, поступовості, прискоренні процесу реформування», – каже радник Президента України.

Наталія Ключник

■ **Марина Ставнічук,**
радник Президента України,
керівник Головного управління
конституційно-правової модернізації
Адміністрації Президента України

Говоримо про реформи вже не один рік – добрий десяток. У людей, які є представниками органів місцевого самоврядування або цим займаються, проглядається здоровий цинізм, бо реформа не відбувається. Навіщо тоді проводимо обговорення Концепції реформи місцевого самоврядування? Щоб люди на місцях проаналізували бачення та розставили правильно акценти, які є прийнятними на місцевому рівні.

Ми говоримо, що реформа має початися знизу – зі спроможності територіальної громади, з одного боку, відповідальності органів місцевого самоврядування разом із територіальною громадою за стан справ, з іншого.

За короткий період часу нам потрібно визначити якщо не взаємовиключні, то складні у своєму поєднанні проблеми, не втратити питання публічної керуваності державою, разом з тим розкріпачити регіони. Дати їм можливості для розвитку, як того вимагає Європейська хартія. У такому підході немає дрібних питань або таких, які закриті для обговорення. Коли я чую, що на рахунках Держказначейства заблоковано мільйони, які вкрай необхідні у літній період для

повноцінної, дієздатної територіальної громади як основи побудови територіального устрою. З іншого боку, треба вийти на рівень, насамперед належного забезпечення, доцільного регулювання засад і принципів, які б дали можливість територіальній громаді стати основою місцевого самоврядування.

Надзвичайно важливо в ході конституційного процесу дати можливість гармонізуватися, розвиватися в країні місцевому самовря-

Щоб активізувати нові види життєдіяльності територіальних громад, міжмуніципальне співробітництво має бути закріплене як можливість співіснування об'єднаних територіальних громад на конституційному рівні.

ремонті шкіл, позашкільних дитячих закладів, серце стискається. Упродовж кількох місяців ми обговорюємо Концепцію реформи місцевого самоврядування на всіх рівнях, починаючи з найнижчого, базового. Використовуємо для цього різні форми – від сільських громад до їх асоціацій.

Фінансування і спроможності – болюча тема

Спроможність органів місцевого самоврядування (ОМС) напряму пов'язана з положеннями в Конституції. У 1996 році основний закон закріпив перед ОМС цілий ряд «новел», які теоретично підняли ОМС до європейського рівня. Разом з тим, перехідна модель Конституції не дала повною мірою відобразити ті принципи, які лежать в основі місцевого самоврядування європейського рівня.

Обговорюючи питання Конституційної реформи, ми говоримо про те, що у результаті маємо вийти на створення

дуванні. Коли ми кажемо, що більшість територіальних громад чи добра половина місцевих громад дотовані на 50%, а дехто на 70%, а то й навіть на 90-100% – це абсолютно не нормально. Тоді постає питання про об'єднання територіальних громад. Але цьому процесу має бути надана конституційна основа.

Тривалий проміжок часу Закон «Про об'єднання територіальних громад» розглядався у ВРУ. Проте, через ряд недоліків повертався на доопрацювання. Сьогодні наше з вами завдання – в ході конституційного процесу виключно добровільно, за згодою територіальної громади, надати можливість об'єднання задля гармонізації як кількості, так і якості територіальної громади.

У ході Конституційної реформи ми ставимо перед собою завдання вирішити проблему не тільки об'єднання територіальних громад, але й на офіційному рівні надати можливість об'єднання територіальних громад різного рівня. Можемо говорити

про те, що об'єднуватися можуть різні територіальні громади, які мають один адміністративний центр. Проте, на практичному рівні кожен випадок варто розглядати зокрема.

Для прикладу візьмемо сільські ради, які знаходяться у «матрьошках» на території малого міста. Коли ми обговорювали ці проблеми на рівні Полтавської області, експертам, які працювали над Концепцією реформи місцевого самоврядування, виглядало, що такі сільські ради мають бути поглинуті малими містами. Разом з тим, керівники сільських та селищних рад кажуть, що їм краще залишатися самостійними. Тоді в них більше буде можливостей фінансового, бюджетного фінансування. На нашому, експертному, рівні це питання бачилося по-своєму, а насправді – по-іншому. Щоб активізувати нові види життєдіяльності територіальних громад, міжмуніципальне співробітництво має бути закріплене як можливість співіснування об'єднаних територіальних громад на конституційному рівні.

Для нас надзвичайно важливо в контексті системи місцевого самоврядування порушити й вирішити питання про створення виконавчих органів на рівні районів, обласних рад. Безумовно, мова йде про серйозний перерозподіл повноважень, побудову нової системи організації влади на місцевому рівні. Це питання ми ставимо перед собою на другому етапі реформи. Тільки реалізація I етапу – створення спроможної, дієздатної територіальної громади створить підґрунтя для другого етапу реформування – зміни «надбудови» системи органів місцевого самоврядування.

Пріоритетне питання у реформі місцевого самоврядування – вдосконалення системи демократії участі на місцях

На першому етапі ми розпочинаємо з форм місцевої демократії. Моделі радянської та пострадянської організації місцевої влади, Закон «Про місцеве самоврядування» передбачають ті чи інші форми демократії на місцях. Разом з тим, проаналізувавши механізм реалізації місцевих ініціатив – зборів за місцем проживання, референдумів тощо, було виявлено цілий ряд недосконалостей.

Детальний аналіз показників, наприклад: як ради (сільські чи міські) дають можливість жителям долучатися до вирішення проблем населеного пункту, поки що вимальовує невтішні результати. Люди йдуть до ради зі своїми скаргами чи проблемами, але не з бажанням змін. На жаль, самі ради не ініціюють участь громади у вирішенні проблем, не хочуть, щоб люди щодня з ними працювали. Результати дослідження та висновки

плануємо оприлюднити у кінці серпня.

Координаційна рада при Президентові України звернулася до профільного комітету ВРУ з питань державного будівництва та місцевого самоврядування з планом законодавчих робіт на поточний рік, згідно з яким планується ухвалити цілий ряд законодавчих актів, які б сприяли розвитку демократії участі на місцях.

Один із найважливіших пріоритетів – якість надання послуг органам місцевого самоврядування

Упорядкування системи надання публічних послуг – другий за важливістю пріоритет Концепції реформи місцевого самоврядування. У цьому контексті потрібна не тільки думка теоретиків щодо стандартизації адміністративних послуг, а й практиків – представників органів місцевого самоврядування. Сьогодні шукаємо форми надання адміністративних послуг, які б якісно працювали як на сільському рівні, так як і на рівні району чи області. Зворотній зв'язок, пропозиції практиків з регіонів України допоможуть сформувати документ – план першочергових заходів щодо реалізації Концепції. Нам потрібні діалог і розуміння, як це питання бачиться на місцях.

Урегулювання міжбюджетних відносин і розмежування повноважень державної, регіональної влади органів місцевого самоврядування

У контексті Конституційної реформи дуалізм повноважень публічної влади на місцях ми хочемо закріпити, насамперед, за органами місцевого самоврядування. ОМС мають одержати всю повноту повноважень вирішення проблем на місцях. Разом з тим планується конституційне

закріплення можливості органів місцевого самоврядування брати участь у вирішенні державних справ за рахунок делегованих повноважень. Тобто, існуючу нині систему треба повернути навпаки.

Міжбюджетні відносини

Безумовно, питання, пов'язані з безпосереднім формуванням видатків, є актуальним і болючим. Ця проблема обговорюється на всіх рівнях. Нам треба віднайти реальні механізми її вирішення. Ми усвідомлюємо, що соціально-економічна ситуація в країні складна. Місцеві бюджети потерпають від нестачі коштів через блокування у Державному казначействі. Проблему треба вирішувати. Але тут треба розглядати не міфічні механізми зміни ситуації, а реальні. Можливо, слід надати додаткову можливість роботи ОМС з державними банками, а можливо треба уточнювати питання дисципліни взаємостосунків органів місцевого самоврядування з органами Держказначейства. Думаю є сенс уточнити нормативно – правові акти, які регламентують те, яким чином і в який термін мають здійснюватися виплати та яка відповідальність за невиконання тих чи інших платіжних доручень, які видаються у встановленому порядку.

Відкрита, прозора система розподілу бюджетних коштів має бути врегульована законодавством.

Що стосується позабюджетних стосунків. У ході реформи наше завдання полягає в тому, щоб навчити менеджменту представників органів місцевого самоврядування. Сучасний управлінець, обраний громадою, має знати, як залучати

інвестиційні державні й не державні ресурси для здійснення повноважень. Громада матиме прямі вигоди, якщо братиме участь у здобутті грантів, ефективно буде використовувати кошти громади, додатково одержувати гранти для громади, виборювати фінансування з державного та місцевого бюджетів на конкурсних засадах, працювати з коштами неурядових організацій – усе це для того, щоб ефективніше вирішувати соціально-економічні проблеми своєї громади.

У цьому контексті наш перший помічник – Рада Європи. Ми неодноразово зустрічалися в офісі Ради Європи з країнами-донорами, які беруть участь у проектах Ради Європи. Нам дуже важливо навчити представників органів місцевого самоврядування готувати документи й брати участь у запропонованих програмах, розуміти й володіти тими сучасними інструментами, які є сьогодні у Ради Європи.

Оскільки на першому етапі реформи стоїть завдання активізації територіальних громад, створення спроможної, дієздатної територіальної громади, підготовка місцевого управлінського активу органів місцевого самоврядування, то одним із важливих завдань є навчальна, роз'яснювальна робота. Тут ми серйозно розраховуємо на українські та закордонні громадські організації, які працюють у цій сфері. В регіонах ведеться якісне навчання сільських, селищних, міських голів, де дається інформація про новини законодавства та є можливість ознайомитись із тими чи іншими інструментами та формами роботи. Незабаром представникам органів місцевого самоврядування буде запропоновано академічне навчання. Ми намагаємося сертифікувати програму «Менеджмент місцевого самовряду-

вання» і готувати представників органів місцевого самоврядування до роботи в нових умовах.

І нарешті, для нас дуже важливо на першому, підготовчому етапі провести широку роз'яснювальну роботу серед населення. Люди мають зрозуміти: ця реформа не заради реформи, а реформа для людей. Вона в першу чергу буде торкатися якості життя в кожній територіальній громаді. Тут ми маємо бути величезними партнерами. Від того, як роз'яснимо членам територіальної громади, в чому полягає суть реформи і які переваги вона надає для міста чи села, залежить, наскільки люди будуть її сприймати. Насправді ми усвідомлюємо, що люди втомилася від кількості реформ, які проводяться одночасно. Не всі вони тривають успішно. Є болючі питання для людей, і їх не обійти. Тому треба знайти ті позитиви, які несе в собі реформа місцевого самоврядування, доступатися до свідомості людей.

Якщо ж нам вдасться вирішити проблеми першого етапу до 2015 року, ми зможемо перейти до виконання завдань другого етапу. На другому етапі основне – це перерозподіл повноважень між органами виконавчої державної влади на місцях і органами місцевого самоврядування, створення виконавчих органів для районних, обласних рад й ефективної системи управління місцевого самоврядування. На цьому етапі буде розвиватися тема об'єднання територіальних громад на добровільній основі.

За півтора року ми розраховуємо показати всі позитивні та негативні сторони об'єднання територіальних громад. Показати людям, які є стимули у цьому процесі, щоб не боялись

об'єднуватись. Для нас об'єднання територіальних громад – це серйозна культурна, історична, ментальна проблема, а не лише організаційний чи фінансовий план. Якщо ми не дамо людям переконливого бачення, чому треба об'єднувати територіальні громади, в недобровільний спосіб нічого не буде, окрім чергових кризових ситуацій, негативних явищ, збурення людей.

Дуже важливо, щоб принцип добровільності об'єднання територіальних громад супроводжувався розумінням населення необхідності це зробити. В цьому велика роль відводиться керівникам органів місцевого самоврядування.

Президент України є партнером місцевої влади

Наголошую на тому, що Президент України є партнером місцевої влади у необхідності реформ місцевого самоврядування, публічної влади на місцях.

На центральному рівні в державі є розуміння: якщо ми на сьогоднішній день не модернізуємо публічну владу, ми застрягнемо, зупинимось у розвитку, а то й підемо назад. У нас є прекрасний шанс, пов'язаний із зовнішніми факторами. Ми боремося за Асоціацію України з Європейським Союзом. Сьогодні проходить моніторинг Конгресу місцевих і регіональних влад Європи стану розвитку місцевого самоврядування в Україні, який спрямований на спільну роботу, пов'язану з вирішенням проблем реформи місцевого самоврядування.

Реформа місцевого самоврядування – це питання лобювання зацікавленої сторони. Скажу відверто, людей, зацікавлених рухати реформу місцевого самоврядування на центральному рівні, мало. І тут важлива активна позиція асоціації органів місцевого самоврядування. Саме асоціації органів місцевого самоврядування повинні привертати увагу влади на всіх рівнях – центральної, регіональної – на необхідність вирішення цього питання.

Сьогодні ми бачимо, як формується законодавство: з одного боку, ми говоримо про реформу місцевого самоврядування на рівні законодавства, з іншого – цілий ряд повноважень місцевого самоврядування звужується. Ця тенденція прослідковується і реально існує. Про реформу не тільки потрібно говорити – треба робити реальні кроки, щоб вона рухалась.

Щоб реформа не стала лише черговою спробою реформування, маємо займати активну позицію і працювати всі разом! І тоді в нас точно вийде! ■ **VASSR**

МАЛІ МІСТА ЯК ЦЕНТР УВАГИ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Уже восьме місто Українка зібрала міських голів малих міст зі всієї України. Близько півтори сотні учасників з'їхалося 4-5 липня на VIII щорічну конференцію: «Малі міста як центр уваги реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».

Сьогодні найбільших змін потребують саме малі громади. Також розширюється коло міжнародних зв'язків Асоціації малих міст України. За сприяння Ради Європи шановними гостями конференції цього року стали представники асоціацій органів місцевого самоврядування Молдови, Румунії та Польщі. Окрім того, в конференції взяли участь представники центральних та регіональних органів державної влади, провідні фахівці з питань місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою, міжнародні та українські експерти. Вітальні листи учасникам конференції надіслали Голова Верховної Ради України Володимир Рибак, Прем'єр-Міністр України Микола Азаров, Віце-Прем'єр-Міністр України Олександр Вілкул.

На етапі узгодження знаходиться проект Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Очікується Указ Президента про її затвердження. Тому основним змістом конференції стало обговорення цього документу.

Відкрив конференцію Юрій Вілкул, президент Асоціації міст України. «Сьогодні зібралися міські голови малих міст, аби ґрунтовно розглянути етапи реформи місцевого самоврядування, які надалі будуть поступово втілюватися в життя, – зазначив Юрій Вілкул. – Світовий досвід показує, що місцеве самоврядування – найважливіший сектор надання послуг усім мешканцям, котрі проживають у тому чи іншому місті, тому без реформи, я вважаю, подальше ефективне керівництво і в малих містах, і в державі просто є не можливим».

Павло Козирев, голова Асоціації малих міст України, віце-президент Асоціації міст України, міський голова м. Українка привітав учасників та наголосив, що цьогорічна тема конференції є актуальною для малих міст, так як саме малі міста зазнають найбільших змін під час реформи місцевого самоврядування. «Ми були активними учасниками розробки проекту Концепції реформування

місцевого самоврядування, в якій уже відображені найважливіші потреби малих громад: повсюдність місцевого самоврядування, отримання малими громадами такого ж статусу, який мають міста обласного значення, створення виконавчих комітетів при районних, обласних радах, а також надання місцевим державним адміністраціям лише контролюючих функцій», – зауважив Павло Козирев.

Марина Ставнійчук, радник Президента України, керівник Головного управління конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України у зверненні до присутніх окреслила головні завдання проекту Концепції реформування місцевого самоврядування. За словами Марини Ставнійчук, при обговоренні цього документу пропозиції від малих міст будуть обов'язково враховані. Саме в цьому є запорука успіху реформи: підтримка на рівні малих громад. Вона зауважила, що важливу роль в процесах планування та здійснення реформи відіграють асоціації органів місцевого самоврядування.

Григорій Семчук, перший заступник міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України у ході конференції наголосив, що Мінрегіон і надалі буде надійним партнером органів місцевого самоврядування у вирішенні проблем та втіленні реформи.

Також у ході конференції виступили заступник голови Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні Дмитро Лосев, голова Київської обласної ради, віце-президент Асоціації обласних і районних рад України Олександр Качний, керівник програми Ради Європи Андрій Гук, голова Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад Микола Фурсенко, керівник Швейцарського бюро співробітництва в Україні Гіудо Бельтрані.

Важливі коментарі та пропозиції внесли Анатолій Ткачук, експерт Ради Європи, директор з науки та розвитку Інституту громадянського суспільства, Володимир Удовиченко, міський голова м. Славутич,

Анатолій Федорук, міський голова міста Буча, Михайло Кривко, заступник голови Рівненської обласної ради.

Експерт Ради Європи, професор права Страсбурзького інституту політичних наук, президент спілки фінансистів Франції Робер Гертцог у своєму виступі наголосив, що проведення реформи місцевого самоврядування має забезпечити відповідність законодавства нормам Європейської хартії місцевого самоврядування, яку Україна ратифікувала в 1997 році.

Роль асоціацій органів місцевого самоврядування в представленні та лобюванні інтересів місцевих громад дуже вагома, а особливо тоді, коли відбуваються реформи, від яких залежатиме життєзабезпечення малих міст. Як це відбувалося в країнах Європи, презентували колеги з асоціацій місцевого самоврядування Молдови, Румунії та Польщі.

Виконавчий директор Конгресу місцевих влад Молдови Віорел Фурдуй наголосив на тому, що часто проблеми малих міст залишаються не почутими владою, а це значно гальмує процес здійснення реформ. «Протягом 20-ти років у нас було проведено дві реформи, і третя на даний час уже набирає оберті. Наш досвід показує, що навіть найпотужніші програми не завжди можуть втілюватися центральною владою, якщо в країні немає сильного місцевого самоврядування. Це доведено досвідом розвинених країн, адже не секрет, що найбільшою довірою громадян користується саме місцева влада, отже важливо дати їй можливість і повноваження, аби виправдати цю довіру».

Також своїми практиками поділилися представник із Румунії Константін Каталін та координатор напрямку міжнародних зв'язків із Польщі Вальдемар Гржегоржек. Їх досвід показує, що європейські асоціації органів місцевого самоврядування мають величезну вагу у своїх країнах. Без погодження з ними не приймається жоден важливий законодавчий акт. <http://astu.com.ua>

В ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ВІДБУЛАСЯ ПІДМІНА ПОНЯТЬ

Як на мене, найкращою ілюстрацією процесам демократизації в Україні слугують слова професора Віктора Погорілка: «...чинна Конституція України не вирішила і не могла вирішити всіх питань організації і здійснення державної влади в Україні, а тому розвиток законодавства у сфері місцевого самоврядування та державного управління найкраще показує те, що не завжди береться до уваги, а саме: право є продуктом політики».

Володимир Бойко

■ **Володимир Лаврик,**
депутат Сумської міської ради
трьох скликань

Процес демократизації в Україні передбачає передусім становлення правової держави, яка в повсякденному житті керується законодавством, діє в межах та у спосіб на підставі правових норм, які констатують себе в системі національного законодавства взагалі та публічного права, зокрема. Тому розвиток законодавства у сфері публічного права є надзвичайно важливим полем уваги для тих, хто опікується демократичними перспективами розвитку нашої країни.

Тож, щоб зрозуміти реальну картину, яка існує в системі місцевого самоврядування, необхідно, насамперед, пригадати історію прийняття законів, які й регламентують діяльність цих органів.

А початок законодавчого забезпечення зазначених відносин було покладено 7-го грудня 1990 року. Характерним є той факт, що Україна на той час ще була республікою колишнього СРСР, проте першою посеред радянських республік ухвалила Закон «Про місцеве самоврядування».

З того часу законодавче регулювання щодо питань місцевого самоврядування пройшло кілька етапів. Отже, 26-го березня 1992 року було ухвалено нову редакцію Закону «Про місцеве самоврядування», згідно з якою започатковано регіональне самоврядування та передбачалося створення Інституту представників Президента України.

У лютому 1994 року було ухвалено Закон України «Про порядок формування представницьких органів місцевого самоврядування», який скасував модель місцевого самоврядування, встановлену Законом «Про місцеве самоврядування» в редакції від 1992 р.

У 1996 році – набула чинності Конституція України, яка й заклала конституційні засади організації місцевого самоврядування і на підставі якої розпочалася робота щодо напрацювання нового Закону про місцеве самоврядування.

Тож у 90-х роках у державі виникла суттєва невідповідність між вимогами чинного законодавства і реальною політичною ситуацією. Справа у тому, що після прийняття Конституції України до парламенту було одразу внесено два законодавчі проекти «Про засади місцевого самоврядування», які лобювали: фракція комуністів та

Асоціація міст України. Верховна Рада України ухвалила рішення щодо створення тимчасової спеціальної комісії, місія якої була компромісною – з двох проектів вивести один. Як наслідок – прийнятий 21 травня 1997 року Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» є суперечливим? Оскільки, це фактично Закон про органи місцевого самоврядування з невеликими вкрапленнями загальних положень щодо принципів та системи місцевого самоврядування.

Цей Закон не регулює багатьох важливих питань організації і функціонування місцевого самоврядування. Більше того, на мою думку, він не відповідає ідеям та духу Конституції України. А якщо говорити про Основний Закон, то він по суті запровадив централізовану систему управління, оскільки місцеве самоврядування визнається лише на низовому рівні: місто, село, селище.

Україна є централізованою державою в Європі. Прикметним є той факт, що паралельно з ухваленням закону «Про місцеве самоврядування в Україні» розроблявся законопроект «Про місцеві державні адміністрації». Але така законотворчість призвела до правового нігілізму у сфері компетенції органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій. Тому й нині найбільшчим є питання – повноваження місцевого самоврядування.

При встановленні компетенції місцевого самоврядування неповною мірою був дотриманий принцип субсидіарності, передбачений статтею 4 Європейської хартії місцевого самоврядування.

Внаслідок цього значна частина повноважень місцевого самоврядування отримала статус «делегованих».

Звідки ж з'явилися так звані повноваження? Адже в Конституції України записано, що органам місцевого самоврядування можуть бути надані окремі повноваження органів виконавчої влади.

Відбулася підміна термінів: у Законі з'являється новий термін – «делеговані» повноваження. Є велика різниця між наданими та делегованими повноваженнями.

Надані повноваження – це повноваження, вилученні з компетенції органів місцевої виконавчої влади та передані органам місцевого самоврядування.

Делегування передбачає тимчасове виконання відповідних повноважень на договірних засадах та за згодою того органу, якому повноваження делегуються.

При цьому, згідно із Законом, за органами місцевого самоврядування закріплено більше делегованих повноважень, ніж самоврядних. З чим це пов'язано? На мою думку, все дуже просто: Закон передбачає, що у сфері виконання делегованих повноважень органи місцевого самоврядування підзвітні і відповідальні перед органами державної виконавчої влади.

Таким чином, запровадження Інституту делегованих повноважень було здійснено з метою фактичної ліквідації принципу організаційної самостійності органів місцевого самоврядування та для підпорядкування їх по вертикалі органам виконавчої влади. Тому для кожного рівня влади законом має бути встановлено термін повноважень, які не можуть бути вилучені і передані або делеговані до іншого рівня влади.

Ще один важливий момент. Конституція України визначає суб'єктом права місцевого самоврядування – територіальну громаду, але не врегульованими залишаються питання просторових меж його здійснення.

Хіба можна сказати, на якій території здійснюється місцеве самоврядування? Ні в Конституції України, ні в чинному законодавстві не визначено територіальні основи місцевого самоврядування, тобто території, в межах якої територіальна громада здійснює місцеве самоврядування.

В силу цього досить проблематично уявляється реалізація принципу незмінності

територіальних кордонів місцевих властей (стаття 5 Європейської хартії місцевого самоврядування). Існують адміністративно-територіальні одиниці – село, селище, місто (до речі, їх адміністративні кордони також не визначені), але чи підпадає під юрисдикцію місцевого самоврядування територія поза їх межами? При вирішенні зазначеної проблеми можна посилатися на старі радянські закони, які оперували терміном «територія юрисдикції місцевої влади». Але чинне законодавство не містить вказаного терміну. Ця проблема не вирішується вже багато років.

Виходом із цієї парадоксальної ситуації, на мою думку, може бути ухвалення Закону України «Про адміністративно-територіальний устрій України». Але основна причина відсутності такого Закону полягає в тому, що досі відсутня політична воля у визначенні територіальної основи місцевого самоврядування. Поки що рано говорити про реалізацію в Україні принципу фінансової автономності місцевого самоврядування (принцип закріплений у статті 9 Європейської хартії місцевого самоврядування).

Зокрема, ще не вдалося забезпечити дотримання вимог частини 2 статті 9 Хартії щодо необхідності забезпечення відповідності обсягу фінансових ресурсів місцевих властей функціям місцевого самоврядування (за розрахунками фахівців органів місцевого самоврядування, вони профінансовані на 20-30%) та щодо необхідності формування частини фінансових ресурсів місцевих властей за рахунок місцевих податків та зборів (частка останніх у дохідній частині місцевих бюджетів настільки мізерна, що не може суттєво впливати на їх стабільність).

Нереальним сьогодні є також диверсифікований і підвищувальний характер фінансових систем, які складають підґрунтя ресурсів місцевих властей (частина 4 статті 9 Хартії), а також право місцевих властей на доступ до національного ринку капіталу (частина 8 статті 9 Хартії). Як свідчить практика (наприклад, дострокове припинення повноважень міських голів у багатьох містах України), існують певні проблеми в Україні щодо забезпечення реалізації принципу правового захисту місцевого самоврядування.

На жаль, ще не створено демократичної системи адміністративної юстиції, а процедура звернення до суду за захистом прав та інтересів місцевого самоврядування потребує відповідної конкретизації. На практиці ще не забезпечено самостійності судової гілки влади. Очевидно, що ці проблеми є наслідком кризових явищ щодо соціально-політичної, фінансово-економічної,

конституційно-правової сфер організації суспільства та держави.

Тому серед загальних проблем становлення і розвитку місцевого самоврядування можна виділити наступні: конституційно-правові; соціально-політичні та фінансово-економічні. Зазначені проблеми конче потребують реформації, а саме у таких галузях: політичної системи; фінансово-економічних відносин та ревізії конституційно-правових засад форм держави.

Задекларована реформа політичної системи передбачає зміну форм організації публічної влади, насамперед форми державного правління, виборчої системи. Перехід до президентської республіки, пропорційно-мажоритарної виборчої системи, перерозподіл повноважень в центрі потягнув за собою практичні зміни у системі та статусі місцевих органів виконавчої влади. А також у системі місцевого самоврядування, створивши можливість перетворення системи місцевих органів виконавчої влади на систему директивно-наглядової інстанції, і так само відкинув можливість розвитку регіонального самоврядування на невизначений термін.

Кінцевим результатом розв'язання соціально-політичних проблем місцевого самоврядування має стати розбудова справжньої, повноцінної європейської моделі місцевого самоврядування, проведення цілеспрямованої державної регіональної, муніципальної політики. Також найгострішими проблемами подальшого розвитку місцевого самоврядування є фінансово-економічні.

У цьому контексті маю наступні пропозиції. По-перше, створити дієву систему місцевих фінансів та удосконалити міжбюджетні відносини у галузі комунальної власності (різних форм). По-друге, вдосконалити податкові бази місцевого самоврядування; негайно вирішити проблематику у сфері земельних відносин; забезпечити ресурсний розвиток територіальних громад. Також неабияким проблематичним є питання реформування житлово-комунального господарства.

Розв'язання загальних проблем у розвитку місцевого самоврядування пов'язано також з вирішенням комплексу завдань конституційно-правового характеру, зокрема можливістю внесення змін до Конституції, звідсіль прийняття нової редакції Закону «Про місцеве самоврядування». Без сумніву, вже настала пора розробити стратегію розвитку місцевого самоврядування в Україні, а не тільки говорити про програми та концепції, як це робиться, на жаль, за останні десятиліття в Україні. ■ VASSR

ВЛАДА І ГРОМАДА СПІВПРАЦЮВАТИМУТЬ ЗАДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ КРАЮ

Співпрацювати задля розвитку сільських територій та впровадження реформ в аграрному секторі домовилися керівники Тернопільської облдержадміністрації, облради та регіонального відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад.

Про це йдеться у Меморандумі про співпрацю, який 16 липня підписали голова Тернопільської обласної державної адміністрації Валентин Хоптян, перший заступник голови обласної ради Сергій Тарашевський, керівник Тернопільського регіонального відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад Анатолій Кулик.

«Вважаю, що сьогоднішня подія є ще одним важливим кроком, який обласна державна адміністрація, виконуючи доручення Президента нашої країни, здійснює в напрямку створення умов для розвитку сільських населених пунктів краю, розбудови їхньої соціальної інфраструктури», – розпочав голова обласної державної адміністрації Валентин Хоптян.

Зокрема, сторони задекларували спільне бажання брати участь у формуванні державної політики та забезпеченні розвитку сільських територій, у тому числі соціальної сфери села, подальшого реформування відносин власності на селі, а також долучатися до розроблення і здійснення заходів, спрямованих на комплексний розвиток соціальної інфраструктури сільської місцевості.

Предметом домовленостей стало: участь у забезпеченні захисту земельних і майнових прав селян, формування та реалізація державної політики щодо підтримки і розвитку особистих селянських і фермерських господарств, кооперації на селі, розроблення і здійснення заходів, спрямованих на формування і реалізацію державної політики у сфері зайнятості сільського населення, в тому числі сільського зеленого туризму, сприяння розвитку фізичної культури і спорту в сільській місцевості тощо.

Ще одним напрямком співпраці стане: підготовка проектів нормативно-правових актів, державних цільових галузевих програм комплексного розвитку сільських територій, соціальної сфери села з питань регулювання земельних і майнових відносин, розвитку особистих селянських та фермерських господарств, сільськогосподарської обслуговуючої кооперації; участь у формуванні та реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі, підготовка у межах своїх повноважень і узагальнення пропозицій щодо визначення пріоритетних напрямків інвестиційної діяльності та розробки організаційних механізмів їх реалізації.

На зібранні домовилися підписати меморандум про координацію дій, спрямованих на виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року та ініціативи Міністерства аграрної політики та продовольства України «Рідне село».

У тексті Меморандуму йдеться також про розробку та організацію заходів щодо екологічно безпечного використання і збереження місцевих природних ресурсів, проведення спільних організаційних, навчальних, комунікативних, інформаційних та інших заходів, підготовку та внесення пропозицій щодо проведення реформи місцевого самоврядування та адміністративної реформи.

Голова ОДА Валентин Хоптян зазначив, що цей Меморандум є відкритим для приєднання всіх суб'єктів, чия діяльність спрямована на розвиток сільського господарства та сільської місцевості. ■ **VASSR**

ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анатолій Кулик,
голова Тернопільського територіального відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних голів

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з демократичних принципів, які поділяються всіма державами – членами Ради Європи, і це право найбільш безпосередньо може здійснюватися саме на місцевому рівні.

При цьому, згідно ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища чи міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Проте, вже тривалий час спостерігається небезпечний для громадянського суспільства процес обмеження повноважень органів місцевого самоврядування, які представляють інтереси жителів територіальних громад.

Зокрема, не здійснюється у належному обсязі фінансування делегованих державою повноважень, не розроблено законодавчого механізму делегування таких повноважень, а також можливості відмови органів місцевого самоврядування від їх виконання у разі

відсутності державного фінансування. Владні повноваження органів місцевого самоврядування повинні забезпечувати створення умов для того, щоб 90-95% усіх проблем громадян можна було вирішити на рівні територіальної громади.

Органи місцевого самоврядування позбавлені можливості розпоряджатися коштами територіальної громади, що знаходяться у Державному казначействі. Крім цього, значно обмежено повноваження органів місцевого самоврядування у сфері регулювання містобудівної діяльності та архітектурно-будівельного контролю, реєстрації речових прав на нерухоме майно, регулювання питань землекористування.

Для забезпечення належних умов функціонування органів місцевого самоврядування та нормальної життєдіяльності територіальних громад пропонуємо наступне:

1. Для запобігання у майбутньому таких негативних фактів, як блокування органами казначейства платежів місцевих бюджетів за незахищеними статтями видатків, що створюють для органів місцевого самоврядування надзвичайно складну ситуацію із розрахунками з постачальниками товарів, робіт та послуг, пропонуємо наступне:
 - надати право органам місцевого самоврядування обслуговуватися в тих банківських установах, що мають державну частку у статутному капіталі за доходами та видатками, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, а також по бюджету розвитку;
 - встановити чіткі терміни виконання платіжних доручень місцевих бюджетів – не більше 1 операційного дня за захищеними статтями видатків та не більше 2 операційних днів за незахищеними статтями видатків;
 - для уникнення дефіциту коштів в органах казначейства здійснити розподіл єдиного казначейського рахунку на три рахунки:
 - а) для коштів державного бюджету;
 - б) для коштів обласних і районних бюджетів;
 - в) для коштів органів місцевого самоврядування, що враховуються

при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

2. Розробити спільно з органами місцевого самоврядування і їх всеукраїнськими асоціаціями та прийняти нормативно-правові акти, якими затвердити соціальні стандарти по галузях освіти, охорони здоров'я, культури та мистецтв, соціального захисту та забезпечення, фізкультури та спорту. При цьому, невідкладно, з метою повного забезпечення місцевих бюджетів коштами для здійснення видатків на виконання делегованих повноважень передбачити у державному бюджеті збільшення фінансування у відповідності до прийнятих соціальних стандартів.
3. З метою розширення фінансових можливостей місцевих громад, збільшити норматив відрахувань податку на доходи фізичних осіб до бюджетів місцевого самоврядування та передбачити з 2014 року зарахування до другого кошику місцевих бюджетів частини податку на доходи фізичних осіб в обсязі 25%.
4. З метою забезпечення можливості виконання ст. 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» в частині контролю за сплатою коштів пайової участі у розвиток інфраструктури населеного пункту до прийняття об'єкта будівництва в експлуатацію, повернути органам місцевого самоврядування повноваження із реєстрації речових прав на новостворене нерухоме майно.
5. Враховуючи, що згідно ст. 142 Конституції України матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є, зокрема, земля, внести зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, передбачивши віднесення плати за землю до місцевих податків, автоматичне коригування у договорах оренди землі, розмірів орендної плати за землю у разі зміни нормативної грошової оцінки земель населеного пункту та запровадження плати за землю на рівні орендованої плати для фактичних землекористувачів, що не мають належно оформленого права на землю. ■ VASSR

СУСПІЛЬСТВО: ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ

Пережити одну кризу, а з неї впадати у ще глибшу для України стало закономірним явищем. Не роками – десятиліттями ситуація не кращає, особливо у наших селах. Десятки, навіть уже сотні з них просто зникають з національної географії. Ті, що залишаються, потерпають від катастрофічного зuboжіння, починаючи з жаклих доріг і завершуючи зруйнованими найосновнішими осередками – школами, лікарнями, Будинками культури тощо. Ради на всіх рівнях не в силах зарадити ситуації: у більш як 70 відсотків випадків вони є дотаційними, відтак на розвиток своїх територій з державної казни отримують мізер.

Зрозуміло, довіку так тривати не може. Покласти край такій суспільній несправедливості на разі покликана реформа місцевого самоврядування та територіальних органів виконавчої влади в Україні. Хмельниччина в числі перших серед тих, що висловилися цілковито за її проведення. У місті Хмельницьк відбулася чергове засідання правління Всеукраїнської асоціації сільських і селищних рад, де обговорювалися найбільш актуальні питання для області та держави в цілому.

ДОСТУКАТИСЯ ДО СВІДОМОСТІ

Основний лейтмотив засідання – залучити до процесів реформування всю країну. Саме громади мають вирішувати, якої подальшої долі для себе вони прагнуть, а не чекати вказівок від керівних верхівок, висловлювати свої побажання у законотворчих ініціативах. Це явище, що має стати нормою, а не нонсенсом.

Під час заходу представники Всеукраїнської асоціації сільських і селищних рад, департаментів Міністерства аграрної політики та продовольства України, Держземагентства впродовж дня активно обговорювали концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а також загальнодержавної програми сталого сільського розвитку, проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення». Своім досвідом з цього приводу поділилися представники Конгресу місцевих влад Молдови.

В ОСНОВІ – МІЦНА ГРОМАДА

Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні чітко презентував Микола Фурсенко, голова Всеукраїнської асоціації сільських і селищних рад.

■ Микола Фурсенко

«У сучасних умовах реформування місцевого самоврядування має здійснюватися тільки на засадах децентралізації, деконцентрації владних повноважень. Цей процес вимагає виважених кроків щодо законодавчого вирішення нагальних проблем місцевого та регіонального розвитку.

Перед місцевим самоврядуванням постали виклики, які потребують ефективного та швидкого реагування: тенденція до погіршення якості та доступності публічних послуг, загрозлива зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних

Міське самоврядування має бути спроможним максимально забезпечити, передусім, надання якісних та доступних публічних послуг

мереж і житлового фонду та небезпека техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування для інвестицій в інфраструктуру, складна демографічна ситуація тощо.

Ці виклики посилюються проблемами правового та інституційного характеру.

Тому метою Концепції є визначення напрямків, механізмів та строків провадження реформи, формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Міське самоврядування має бути спроможним максимально забезпечити, передусім, надання якісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів демократії, участі, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Її реалізація сприятиме правовій, організаційній та матеріальній спроможності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, провадженню їх діяльності з дотриманням принципів та положень Європейської хартії місцевого самоврядування, доступності адміністративних та соціальних послуг, підвищенню їх якості, створенню сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень, а також розвитку форм демократії на місцях, створенню умов для забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, зокрема об'єднаних, стимулюванню економічного розвитку територій за рахунок удосконалення механізмів впливу органів місцевого самоврядування на визначення пріоритетів місцевого економічного розвитку і таке інше.

Фінансування заходів щодо реалізації Концепції здійснюється з державного та місцевих бюджетів у межах асигнувань, що передбачаються у бюджетах відповідних територіальних громад на відповідний рік, а також міжнародної технічної та фінансової допомоги». ■ VASSR

НАМ, ЯК НІКОЛИ, ПОТРІБНА ПІДТРИМКА ДЕРЖАВИ

Микола Дерикот, поза будь-яким сумнівом, є рушієм громадських ініціатив на Хмельниччині. Він одним з перших започаткував громадські слухання, коли у Верховній Раді зайшла мова про продаж земель сільськогосподарського призначення. Він збирав сільських і селищних голів, об'єднував їх в єдине ціле, прохав кожну з громад висловити власну точку зору, аби потім з конкретними пропозиціями достукатися до волевиявлення парламентарів.

■ **Микола Дерикот,**
голова Хмельницької обласної ради

«Президентом України Віктором Януковичем, Кабінетом Міністрів проголошений курс на здійснення перетворень, у центрі уваги яких є громадянин. І на це спрямована масштабна адміністративна реформа, яка ініційована главою держави і полягає в поетапному створенні такої системи державного управління та розвитку територій, яка забезпечить становлення України як високорозвиненої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії.

Проведення адміністративної реформи не може вважатися завершеним без докорінного реформування системи місцевого самоврядування в Україні, оскільки абсолютна більшість людей безпосередньо, щоденно має стосунки саме з органами місцевого самоврядування, а не з органами державної влади.

Чи можна сьогодні здійснити такі комплексні реформи без реформи адміністративно-територіального устрою? Навряд чи. Адже нинішня система адміністративно-територіального устрою є настільки суперечливою, що громадам виконувати надані законом повноваження просто неможливо.

Відсутність роботи на сільських територіях, незалученість сіл до економічних процесів, які ще властиві для міст та містечок, призводить до швидкої депопуляції сільського населення. Різниця між містом та селом стрімко зростає, що є неприпустимим.

У нашій області, як і всюди в Україні, значна частина органів місцевого самоврядування, особливо в сільській місцевості, не може виконувати власні повноваження через свою фінансову, кадрову та організаційну неспроможність. Відтак, ці повноваження мають реалізовуватися, здійснюватися органом виконавчої влади – районною державною адміністрацією. Це призводить до того, що в межах району одна частина громад, передусім районний центр, місто обласного значення, надає своїм мешканцям весь комплекс послуг, що належать до компетенції місцевого самоврядування. Разом з тим, органи місцевого самоврядування більшості сільських громад цього здійснити не можуть, і їх мешканці отримують послуги через районні державні адміністрації та установи, створені ними.

Чому в XXI столітті мешканець того або іншого віддаленого українського села вимушений багато годин витратити на дорогу в районний чи обласний центр, щоб одержати там обов'язковий пакет владних, соціальних або фінансових послуг?

Головною метою реформування системи місцевого самоврядування, як невід'ємної частини адміністративно-правової реформи, має стати формування життєздатних територіальних громад та забезпечення високої якості життя кожної людини і громадянина.

Прикро констатувати, але переважна більшість органів місцевого самоврядування, навіть маючи конституційно і законодавчо визначені повноваження у сфері управління комунальною власністю, особливо не замислювалася над пошуками шляхів наповнення бюджетів за рахунок спільних проектів або акумуляції коштів для спільного утримання об'єктів комунальної власності.

Зрозуміло, що однією із засад економічної самостійності місцевого самоврядування є

власність, у першу чергу земельні ресурси та інше нерухоме майно. Однак, незважаючи на те, що визнання та захист комунальної власності проголошено на конституційному рівні поряд з державною та приватною, питання наділення органів місцевого самоврядування власністю до кінця ще не вирішено.

Не менш важливою проблемою розвитку місцевого самоврядування в Україні є чіткий розподіл і перерозподіл повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Необхідно припинити практику, коли органи держави керують там, де це цілком можуть робити територіальна громада й створені нею органи самоврядування. У такому випадку варто керуватися правилом, згідно з яким встановлення функцій і повноважень адміністративно-територіальних одиниць, їх перерозподіл між рівнями територіальної організації держави треба починати з громад.

Ми на Хмельниччині ухвалили нову Стратегію розвитку області до 2020 року. В рамках цієї роботи виявлено потенційні точки економічного розвитку, які є центрами економічної активності та мають певний ресурсний та кадровий потенціал. Фактично саме вони мають стати центрами нових «самодостатніх громад» і бути рушійною силою з відновлення сільських територій.

Думаю, що висловлю точку зору більшості, коли скажу, що зараз нам, як ніколи, потрібна підтримка держави на шляху подальшого ефективного розвитку. Для цього необхідне якісне законодавство та прозорі правила фінансування цих перетворень.

Варто зробити висновок, що ми повинні якісно переформатувати систему місцевого самоврядування і дати волю людській ініціативі. Окрім того, віддавши більше повноважень на місця і створивши на місцевому рівні соціально-адміністративну інфраструктуру, ми відразу одержимо привабливі для інвестицій території – люди не втікатимуть із сіл, а матимуть змогу на місці одержати весь комплекс соціальних послуг та реалізувати себе. ■ **VASSR**

ВИРОБИМО НОВУ СТРАТЕГІЮ – ЙДЕМО ДО МІНІСТРІВ

Чого не вистачає нашим самоврядним громадам, щоб стати спроможними?

Що для цього треба зробити державі та самим громадянам?

Власну думку з цього приводу висловив сільський голова с. Дунаївці, голова регіонального відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад Хмельницької області Анатолій Кухаренко.

■ Анатолій Кухаренко

Ми живемо у неймовірний час. Наше суспільство стоїть перед серйозною проблемою: лавиноподібно руйнується соціальна справедливість, яка будувалася на крові нашої нації. Сьогодні насправді ніхто не має рецептів, як жити та що робити далі. Політики намагаються вирішувати проблеми у стилі «емеліних казок» – за правилами тієї системи, яка себе дискредитує, відтак, зживає. За законами природи вона мусить піти у небуття.

Насправді складається враження, що село і сільські люди не потрібні державі, незважаючи на безліч різних програм підтримки, які насправді не працюють. Не може проста людина у селі та й у місті розраховувати на захист правоохоронних органів, правосуддя! Треба чесно про це сказати. Не може роботодавець чесно сплачувати податки, бо вони непомірні, як не може виплачувати гідну, «білу» зарплату. Економіка держави занепадає, її загнали «у тінь». Реально громади не мають можливості, а органи місцевого самоврядування повноважень змінити ситуацію, а її необхідно змінювати негайно. Хмельницьке регіональне відділення ВАССР підтримує думку свого лідера Фурсенка Миколи Івановича, який вважає:

«...потрібно вже навчитися говорити правду, виходячи із реалій сьогодення». Сьогодні найболючішим питанням для місцевих бюджетів є казначейське обслуговування. Парадокс повний, оскільки всі фінансові потоки місцевого самоврядування проходять через органи казначейства. У нас фактично забрано регулювання фінансування місцевих податків і зборів. Чому ж нас контролюють та перевіряють контрольно – ревізійне управління, податкова, прокуратура, міліція, СБУ?

А тому, я пропоную звернутися від імені Правління ВАССР до депутатів Верховної Ради, аби ті подбали про створення на законодавчому рівні максимально сприятливих умов для участі громадськості в управлінні територіями. Ми готові стати надійними партнерами в реформуванні та децентралізації влади, розмежувань повноважень державної влади та органів місцевого самоврядування. Саме це і є однією з причин ситуації, що склалась у селах України. Зокрема на рівні сільських рад маємо недофінансування делегованих повноважень у частині освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту населення.

Обрані слуги народу, якими є насправді депутати Верховної Ради України, повинні зробити все, щоб села і селища стали точками нового економічного зростання. Варто ще раз переглянути новий бюджетний процес, нарешті зайнятись упорядкуванням земельних відносин, реформуванням житлово-комунального господарства, адміністративно – територіальною реформою. Усі зміни мають бути спрямовані на підвищення добробуту громадян, а не своїх власних, особистих.

Ми – сільські, селищні голови Хмельницької області, щиро сподіваємося, що запорукою подальшої плідної роботи на благо важливої спільної справи – розбудови Української держави є співпраця всіх інституцій, віддане служіння всім виборцям в однаковій мірі, незалежно від їх політичних уподобань, релігійних переконань, права та їхнього вибору.

Недовіра людей до влади бумерангом повертається відношенням влади до людей. У січні 2013р. на нараді в Кабінеті Міністрів Президент України Віктор Федорович Янукович звернувся до чиновників: «...вам що, пальці в двері засовують, коли ви даєте обіцянки, а якщо вже даєте, так виконуйте!». Президент чекає від міністрів конкретних пропозицій стосовно досягнення збалансованості інтересів формування і впровадження виваженої державної політики щодо регіонів.

Особливо важливим аспектом у розв'язанні проблем регіональної політики є фінансове забезпечення, їх соціально-економічний розвиток, узгодженість повноважень і дій органів регіонального управління (кому він доручив такі повноваження) з органами місцевого самоврядування. Ми маємо стукати у двері до міністрів і казати їм: «Ось наші пропозиції. Таким ми бачимо життя. Ви зобов'язані врахувати наші бажання». Від активності на місцях, від небайдужості залежить майбутнє українського народу.

**Годі ховатися, боячись озвучити правду!
Президент повинен знати наші вимоги!**

Виконуючи доручення глави держави, які впливають із його виступу на Раді регіонів 21 березня, Хмельницьке регіональне відділення Всеукраїнської асоціації сільських, селищних рад розпочало широке обговорення та роз'яснення основних позицій реформ. Є Конституція України, є Програма економічних реформ Президента України, а далі повинна бути чітка діяльність Кабінету Міністрів щодо соціально-економічної концепції розвитку сільських територій «Рідне село», про яке ми так багато сьогодні говоримо. Хмельницьке регіональне відділення, виконавча дирекція переконані, що реформа місцевого самоврядування на часі, але її потрібно проводити виважено, продумано, аби від неї мали зиск, насамперед громадяни.

Я не прихильник порад розвинутих країн світу, хоча вірю, що багаті повинні поділитися з бідними. Нам потрібна не стільки фінансова підтримка, скільки

досвід розвинутих країн. Ми маємо власні напрацювання, і в нас теж є чим поділитись. Недарма у народі говорять: «Хочеш грошей – їдь до міста. Хочеш розуму – їдь до села». На Хмельниччині сформувалася потужна команда представників органів місцевого самоврядування, які знають, що робити і роблять. Славнозвісний український принцип «Моя хата скраю...» розвінчують у присутності представників ЗМІ області, на каналах місцевого телебачення, зокрема ОДТ «Поділля – Центр». Бо навіть декларувати показники розвитку сільських територій, якщо насправді українське село ледве живе? Про вирішення багатьох проблем сільські та селищні голови Хмельниччини говорять відкрито.

«Реальні кроки, такі, як формування економічної складової розвитку сільських територій, – ось що потрібно зараз українському селу», – кажуть вони. «Ми можемо взяти за основу зарубіжний досвід розвитку кооперативного руху, проте втілити його, спираючись на свій, історичний. Нам необхідно врахувати власні економічні та соціальні умови, адже відомо, що кооперативи створюються з метою соціальної підтримки населення і дрібних товаровиробників незалежно від характеру послуг».

Про діяльність Хмельницького регіонального відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад

3 травня 2012 по червень 2013 відбулося 4 засідання Хмельницького регіонального відділення ВАССР та одні загальні збори – 9 листопада 2012 року.

За цей час прийнято цілий ряд рішень, пропозицій, звернень, які є доленосними для українського села, сільських, селищних територій не лише Подільського краю, а й України в цілому. Зокрема:

- формування бюджету;
- капітальний та поточний ремонт доріг за рахунок субвенцій з державного бюджету;
- встановлення плати за посвідчення довіреностей, що вчиняються сільською, селищною радою;
- процедури закупівель електроенергії та природного газу;
- перехід на електронний документообіг з казначейством;
- взаємодія органів законодавчої та виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в процесі вирішення питань соціально-економічного розвитку;
- ринок землі, кооперація, Програма «Рідне село»;
- делеговані повноваження.

Зокрема на розширеному засіданні Правління Хмельницького регіонального

відділення ВАССР в м. Хмельницькому 20 березня та 10 квітня в м. Красиліві в обговоренні концепції реформування місцевого самоврядування активну участь взяли: голова РДА Петро Арсенюк, голова районної ради Василь Ходак, а також голови Малоклітнянської, Чернелівської, Кульчинківської сільських рад та член Правління ХР ВАССР, Маківський сільський голова Анатолій Кушнір.

17 квітня в м. Кам'янець – Подільському за участю сільських голів, заступника РДА Ніни Фабіянської відбулося засідання круглого столу в Управлінні МВС України в Хмельницькій області «Міліція і громада: шляхи співпраці». І я з приємністю хочу відзначити єдність міркувань та дій Хмельницької районної ради на чолі з головою Андрійчук Катериною Петрівною та сільськими громадами цього району.

Взаємодію органів законодавчої та виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в процесі розвитку сільських територій, виконання Програми «Рідне село», ринок землі, кооперація наглядними прикладами демонструє Дунаєвецький район – голова райдержадміністрації Кучерявий Юрій Володимирович, голова райради – Панасевич Тетяна Вікторівна. Про що свідчить виступ на колегії райдержадміністрації голови районного відділення Павла Матіяша.

В області створено виконавчу дирекцію, яка працює на громадських засадах виключно на внутрішніх фінансових резервах. Створено чотири робочі групи, робота яких спрямована на організацію комунікацій членів асоціації в реалізації їх запитів до центральних органів влади.

Започатковано діалог з депутатами Верховної Ради України, зокрема на пропозицію про співпрацю відгукнувся Мельниченко Володимир Володимирович (Кам'янець – Подільський виборчий округ).

Широкого резонансу набуло питання розгляду адміністративно-територіальної реформи, і ми пишаємося, що наші земляки – хмельничани мають активну позицію у державі в цьому питанні. Це, зокрема, Анатолій Ткачук – директор з науки та розвитку Інституту громадського суспільства, Юрій Гапушак – провідний експерт міжнародних проектів, Микола Баюк – Хмельницький центр підвищення кваліфікації держслужбовців, Віталій Олуйко – основоположник, фундатор Інституту регіонального управління і права та інші.

Регіональне відділення Хмельницької області дбає про вирішення проблем стану розвитку фізичної культури і спорту в області. У кожному районі є представники

обласної організації Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства «Колос» АПК України.

На превеликий жаль, у державі склалася така ситуація, що сьогодні потрібно відроджувати все, в тому числі фізичну культуру і спорт. Як не прикро, але масові спортивні змагання, здача нормативів ГПО, що говорити, навіть волейбольні майданчики зникають в селищах та селах. Єдиним, чим більш-менш живе молодь, – це футбол.

Хмельницьке регіональне відділення ВАССР, з метою активізації уваги органів державної влади, громадськості до проблем фізичного виховання та спорту, ініціює проведення спортивних змагань. Ми готові до тісної співпраці, навіть фінансової участі (по мірі можливостей), у проведенні спортивних заходів. Ми закликаємо Управління у справах сім'ї, молоді та спорту, обласну організацію ВФСТ «Колос», Хмельницьку обласну федерацію футболу вважати нас як рівноправних партнерів з відродження масового спорту в селах та селищах, проведення районних, обласних першостей. Хмельницьке регіональне відділення готове продовжувати або ж брати на себе організаційні питання щодо проведення кубку області з футболу серед сільських, селищних команд.

Нами зроблені перші кроки під егідою ВАССР. В 2011 році в Дунаєвецькому районі було розіграно кубок пам'яті Чекмана Михайла Костянтиновича, який був фундатором та організатором створення Асоціації місцевого самоврядування в Україні та безпосередньо в нашій області. Тоді у змаганнях, які пройшли на високому організаційному рівні: нагородження переможців, призерів, кращих футболістів, взяли участь виключно сільські команди. У минулому році в турнірі обласного рівня взяли участь 32 сільські, селищні команди. Фіналісти турніру одержали комплект форм, які люб'язно надав як спонсорську допомогу тодішній член Правління ВАССР, а нині голова РДА Свалявського району Закарпатської області Дрогобицький Іван Іванович.

Потребує допомоги втілення у життя ще один із запланованих об'єктів області – багатостраждальний розважальний культурно-спортивний комплекс у селищі Дунаївці. Прикро, що незважаючи на доручення прем'єр-міністра щодо вирішення питання, нас досі «футболять» місцеві чиновники. Як за Радянської влади не було, так і в Незалежній Україні в селищі немає Будинку культури і спортивної зали. Отже, у нас є багато планів, а головне, що всі проблеми, які є, нам вирішувати спільно! ■ VASSR

ВІДВЕРТА РОЗМОВА ЩОДО СТВОРЕННЯ КООПЕРАТИВІВ

Полтавщина – регіон, в якому люди не люблять багато говорити, а роблять конкретні справи. Коли ми отримали концепцію проекту «Рідне село», зрозуміли – нам дали інструмент для розквіту полтавського села. Тим більше ми вже мали досвід цієї роботи в рамках Програми розвитку сільських територій Полтавщини.

■ **Олександра Шереметьєва,**
Омельницький сільський голова

Історія питання

У грудні 2012 року заступник голови Полтавської ОДА В.В. Замикула провів зустріч із заступниками голів РДА області та головами районних відділень Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, де були визначені пріоритети міжсекторної співпраці до реалізації проекту «Рідне село».

У січні 2013 року три сторони – Департамент агропромислового комплексу, Полтавська аграрна академія та Полтавське регіональне відділення ВАССР підписали тристоронній меморандум, у якому були більш конкретизовані та закріплені основні пріоритетні напрямки у реалізації ініціативи міністра АПК Присяжнюка Миколи Володимировича «Рідне село».

Серед них: навчання сільських голів, які повинні були взяти на себе ініціативу та відповідальність за реалізацію проекту на місцях, формування думки громадськості, їх активної позиції у реалізації цього проекту та розробка

регіональних програм розвитку економіки, створення робочих місць на селі. Програма «Рідне село» стартувала! 78 сільських та селищних голів «сіли за парти», аби розібратись у концепції ініціативи, можливості її реального впровадження. За круглі столи сіли фахівці разом з науковцями та громадськістю. З'ясували: запропоновані моделі створення різних видів кооперативів мають свої, м'яко кажучи, «погіршеності». На шляху до реалізації запланованого є чимало перешкод.

Для створення більшості видів виробничих сільськогосподарських кооперативів необхідна земля. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності» від 06.09.2012 року №5245-4 (ч.І п.11 та ч.ІІ п.п. 3, 4, 5, 6, 7) органи місцевого самоврядування не мають впливу на використання земель державної власності, що знаходяться на їх територіях. Така норма щонайменше не логічна. Адже як сільському голові ініціювати, планувати розвиток сільської території, якщо його ж земельним ресурсом розпоряджаються інші інстанції? Необхідно, принаймні, законодавчо передбачити погодження використання земель з органами місцевої влади.

Якщо говорити про про виробничі кооперативи, то потребує державної підтримки галузь садівництва, ягідництва та виноградарства в одноосібних господарствах. З метою створення робочих місць у сільській місцевості варто відновити однопроцентний акцизний збір з алкогольних напоїв з подальшим спрямуванням на вказані цілі.

Щодо створення обслуговуючих кооперативів, наприклад з водопостачання та водовідведення, тут проблемою виявилось одержання ліцензій на водокористування неприбутковим обслуговуючим кооперативам. Так,

необхідно термінове внесення змін до відповідних нормативно-правових актів. Чинне законодавство не передбачає одержання таких документів.

У процесі відвертої розмови сільських голів з представниками влади і науки щодо створення економічного підґрунтя для життя сільської громади виявили багато проблемних напрямків в інших сферах життєзабезпечення населення та повноцінного функціонування органу місцевого самоврядування як такого. Виробили низку пропозицій.

Так, для одержання дозволів на видалення сухостійних та аварійних дерев, кущів, газонів та квітників необхідно внести зміни до Порядку отримання таких дозволів. У першу чергу варто повернути право складати акти на ці види робіт комісії виконавчого комітету органів місцевого самоврядування з наступним затвердженням відповідним регіональним органом Міністерства екології та природних ресурсів України.

Термінового законодавчого врегулювання потребує схема одержання права власності на відмерлу спадщину органам місцевого самоврядування. Спрощена схема отримання такого права дасть можливість сформувати фонд соціального житла у селі для незахищених верств населення.

Необхідно відмінити відведення земельних ділянок в сервітутне користування для проведення земляних робіт по будівництву підвідних та вуличних газопроводів у сільській місцевості за рахунок бюджету і коштів населення.

Між поняттям «адміністративна реформа» та «децентралізація влади» є чіткий нерозривний зв'язок.

Починаючи з 2005 року, Роман Безсмертний почав ініціювати адміністративно-

територіальну реформу. Багато розмов навколо цього питання. Одні кажуть, що сільські голови «проти», інші кажуть «за». У кожного своя думка. Моя така: адміністративно-територіальна реформа, однозначно, потрібна. Тільки яка?

Хіба може сільська громада, в якій проживає 5000 жителів, прирівнюватися до сільської громади із 350 осіб? Ні! Цілком зрозуміло, що більша громада має більший ресурс: матеріальний, природний, економічний, соціальний. Вона, у переважній більшості, намагається збільшити дохідну частину бюджету, врешті-решт змушена буде виступити донором слабшій, дотаційній громаді. Це нібито справедливо, проте гальмує розвиток більшої громади. Цей шлях в нікуди. Менша громада не розвивається, бо має обмежені дотації, і більша гальмує у розвитку, бо немає стимулу збільшувати дохідний кошук. Наведу приклад. У Кременчуцькому районі 19 сільських рад. 2/3 населення проживає у шести приміських сільських радах, а 1/3 – в тринадцяти.

А органи місцевого самоврядування? В обох громадах – малій і великій – штатний розпис однаковий, заробітна плата однакова, а от відповідальність різна. Відтак, у сільських та селищних голів зникає бажання працювати. Прогресивніші із них, лідери, які вболівають за долю свого краю, змушені покинути село й шукати кращої долі.

Не секрет, що село живе тоді, поки в ньому є дошкільний заклад, школа, ФАП, клуб або сільський Будинок культури. Більш як 30% жителів українських сіл – пенсіонери. Земля належить великим агрохолдінгам, які посіяли, зібрали, вивезли. А що залишилося селянину? Хто подбає про соціальну сферу на селі? «Нам треба створювати виробничу базу! Нам треба створювати кооперативи!» – лозунги, які не мають фінансового підкріплення.

З боку громади ресурсна база – паї та городи, з боку держави – криза, грошей катма, а ті, хто користується землею, працюють лише на власні прибутки. На створення будь-якого кооперативу необхідно близько 500 тис. грн. Об'єднувати ресурси громад, укрупнюватися просто необхідно. Проте, важливо робити це виважено, з урахуванням особливостей, бажань кожної територіальної громади. А не намалювати 4 сільради на район, 2 райони на область і 8 областей на Україну! Щоб в черговий раз не наламати дров, варто повчитися на прикладах інших, щоб потім не розводити руками через незворотні наслідки.

Реформи заради реформ не потрібні тим, хто на землі. На центральному рівні дбати

про проблеми села мають чесні і відповідальні люди. Годі з нас політиків, які згадують про проблеми села лише перед виборами, а потім забувають про них до наступних. Скоріш за все прийшов час змінити слово «реформа» на словосполучення «заміна системи». Чого ми хочемо?

Повноважень. Ми не хочемо, щоб нас примусово ані зменшували, ані збільшували. Ми хочемо мати право добровільного приєднання сіл за згодою територіальної громади до інших сусідніх сіл чи сільрад. Можливо, навіть до інших районів чи областей. Якщо це можливо територіально, районів до інших районів. Процес має бути природним і добровільним, вигідним для людей, в першу чергу. А поки цей процес триває, нам необхідні повноваження для сіл і селищ!

Закону і його виконання. Нам потрібна влада на місцях через закон, тоді можна буде спитати з нас за його виконання. Ми хочемо, щоб сільська громада мала право розпоряджатись усіма ресурсами, які є у неї на території: землею, лісом, надрами, водою, навіть повітрям! Ми маємо одержувати платню у місцеві бюджети за транзит через територію

Децентралізація влади і адміністративна реформа має нерозривний, чіткий зв'язок: щоб подолати кризу влади, її треба децентралізувати. Водночас децентралізація владних повноважень і є сутністю адміністративної реформи.

громади електрики, газу, транспорту. А то дійшли до того, що за одержанням різних дозволів, ліцензій, висновків, обґрунтувань, погоджень, затверджень, пролонгацій та шпиталізацій світу білого не видно!

Спроба з Києва поділити чоботом Україну за принципом, який вже використовувався одного разу, обернеться іншою спробою, спрямованою за захист своїх власних прав та інтересів. Тільки коли люди відчують, що дійсно це їх територія, їх громада, їх проблеми і права, тоді з'явиться відповідальність. Тільки тоді почнеться зародження громадянського суспільства.

Поєднання державних та місцевих інтересів. Ми чітко усвідомлюємо, що основою розвитку території є децентралізація влади. Проте, потрібна збалансована, ефективна державна політика на всіх територіальних рівнях. Нам потрібне гармонійне поєднання загальнодержавних та місцевих інтересів, сприяння розвитку місцевого самоврядування зі збереженням статусу сільських рад та обраних громадою голів.

Сільський чи селищний голова на сьогодні актор у театрі абсурду, де він відповідальний і разом безправний! Тільки сільського голову можуть оштрафувати за те, що зрізав дерево без дозволу, й посадити за ґрати, якщо те дерево впало на голову людині. Тільки сільський голова чомусь відповідальний за благоустрій сільської території, на що не має фінансування.

З іншого боку – той же сільський голова не може взяти камінь чи відро піску з кар'єру, що на його території, на вирішення потреб громади, бо одразу стає злочинцем. Працювати за законом – потрібні ліцензії, тендери, обладнання, а це коштує мільйони.

Кожен робочий день сільського голови – нескінченне стресове коло, в якому змінюються малюнки: викосити бур'ян та прибрати сміття, вилувати бродячих псів та приборкати буйних. А далі встановити межі городів, загасити пожежі, в тому числі й сімейні, думати, як це не закрити, а це відкрити, інше добудувати й перекрити, це відремонтувати і собаку, якого вбили на дорозі, закопати. Усе це щоденні будні сільського голови на фоні тотального безгрошів'я та людського безкультур'я.

Громада вимагає результатів, контролюючі органи, як шуліки, чекають на помилку, а сільський голова – без права на неї. Як без права бути господарем на своїй землі! Сільська громада бідна, маючи мільйони під своїми ногами. Європейці не розуміють, як це може бути! Є земля, є врожай, а селяни бідні. А українські можновладці з високих трибун твердять: не можна давати повноваження на місця, бо села та міста перетворяться на удільні князівства! Нехай будуть князівства, то хоч українські, а не китайські!

У багатих українських князівствах князя, голову чи вїта все одно обиратиме громада. Їй належить право керувати своїм життям. Державним мужам слід лише подбати про дотримання встановленого закону, а не продовжувати експерименти з завідомо програвшими варіантами реформ, як то аграрною, наприклад. Не варто нас недооцінювати!

Якщо децентралізацію влади зацікавлені сторони будуть гальмувати, ми самі змушені будемо подбати про владу на місцях. ■ VASSR

БУТИ ЧИ НЕ БУТИ КООПЕРАТИВАМ НА СЕЛІ? ВІД КОГО ЗАЛЕЖИТЬ?

Історія ця щонайменше повчальна.

Бо якось так буває у нас в Україні – всяку добру справу робимо абияк.

Для прикладу: в одному Чернівецькому селі взялися виконувати програму, запропоновану Міністерством АПК «Рідне село», – створювати СОК.

Як це вийшло, розповідає очевидець й учасник – сільський голова Василь Тодорюк.

■ **Василь Тодорюк,**
Оршовецький сільський голова

У грудні 2012 року група ініціативних людей села Оршівці (Кіцманського району Чернівецької області) вирішила створити сільськогосподарський обслуговуючий кооператив для обробітку своїх присадибних ділянок. Як годиться, зібралась ініціативна група, провели анкетування та й визначили, що будуть робити, та й як. А 23.03.2013р. після проведення установчих зборів кооператив був зареєстрований. Усе починалося добре.

Об'єдналися в основному люди, у яких не було земельних паїв і які не зайняті у виробництві, тобто селяни з низьким достатком. Метою створення такого виду кооперативу було зниження вартості вирощуваної продукції за рахунок зменшення витрат на обробітку землі.

Обраховали, що послуги мали б надаватися за ціною собівартості – в середньому на 20% нижче. А для цього планувалося закупити трактор з повним навісним обладнанням. За попередніми підрахунками це коштувало приблизно

200 тис.грн. Кошти чималі, чухали потилицю селяни. Почали шукати підтримки і незабаром знайшли.

– Нам поталанило стати учасником програми «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» за підтримки ПРООН та Європейського союзу. Ми могли розраховувати на донорську допомогу», – розповідає пан Василь. – Радості людей не було меж, адже основна проблема, як нам здавалося, була подолана!

Був тоді місяць березень. Люди сподівалися весняні роботи виконати вже власними силами. Залишилася дрібниця – зареєструвати кооператив як неприбуткову організацію в органах ДПІ.

– Ми звернулися зі статутом до відповідного підрозділу Кіцманської ДПІ. Там уважно прочитали наші документи й дали свої рекомендації щодо внесення змін до статуту. Як чемні платники податків, ми, звичайно, врахували побажання податківців і 14 квітня подали документи на реєстрацію. Весняна гаряча пора, коли день рік годує, підганяла. Були сподівання, що податківці, як люди державні, розуміють важливість спільної справи з розвитку кооперативного руху на селі.

Наступного дня прийшли до ДПІ з надією отримати письмову відповідь, натомість одержали усну: «Закон надає місяць для розгляду вашої заявки?!». Ані наші аргументи, що йде весна і кожен день на рахунок, ані те, що ми (й район) можемо залишитися без донорських інвестицій, і навіть приклад того, що подібний кооператив успішно зареєстрований у сусідньому Сторожинецькому районі, не подіяли на впертих представників державної служби.

Відповідь була надіслана тільки через місяць, як й обіцяли (навіть із запізненням на один день) – 16 травня. В ній

зазначалось, що необхідно ще внести зміни до статуту. Нічого не вдієш! Розчаровані, ми знову внесли зміни до статуту і знову отримали таку ж усну відповідь про те, що законодавством передбачено місячний термін для розгляду. Стало зрозуміло, що всі наші мрії та намагання марні. Ми не тільки безповоротно втрачаємо час і надію на успіх, а й, крім того, стало зрозуміло, що не зможемо взагалі стати на облік як неприбуткова організація. За словами дерслужбовця: «... на даний час неприбутковими можуть бути лише благодійні організації». Саме це нам й порадили зробити. Хоча, згідно ст.10 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», обслуговуючі кооперативи є неприбутковими.

Справа зайшла в глухий кут. Селяни пішли шукати правди й підтримки до заступника голови Кіцманської РДА М. Бучацького. Як тільки втрутився представник влади – перешкода зникла. Кооперативу нарешті надали статус неприбуткового. Але час було втрачено. Зрозумів і по-людськи поставився до новоспечених кооператорів координатор проекту М. Олійник. Їх залишили в проекті.

– Ми пройшли шлях по створенню кооперативу самотужки. А ця історія для тих, хто піде за нами цим шляхом, – каже пан Василь. – Тому, аби не довелось кілька зайвих місяців чекати під стінами податкової, одразу врахуйте наші рекомендації та зміни до типового статуту:

1. Не варто вказувати надмірну кількість видів діяльності. Ми дійсно внесли їх «із запасом». Тому за рекомендацією податківців без жодних заперечень скоротили до мінімуму.

2. У діяльності кооперативу заборонена торгівля с/г продукцією, а також переробка с/г продукції. Тут виходить парадокс: якщо десять

окремо взятих селян реалізують вирощений на власному городі врожай, то він не обкладається податком, а якщо ці десять селян об'єднуються в кооператив і доручають одному з них реалізувати врожай від їхнього імені, то він податком обкладається. Ситуація абсурдна, але довелося погодитися.

3. У випадку ліквідації кооперативу все майно повинно передаватися іншому кооперативу або зараховуватися до бюджету.

У статуті передбачалася така дія стосовно неподільного фонду (вступні внески, міжнародна технічна допомога і т.п.), а майновий фонд (в основному це майнові паї, внесені членами кооперативу з метою його розвитку) призначався для розрахунку за зобов'язаннями кооперативу та виплат його членам. Вимога була категорична – передавати все майно. Знову парадокс! Якщо будь-хто виходить зі складу кооперативу, то майновий пай йому повертається; у випадку ліквідації кооперативу майновий пай зараховується до бюджету. А якщо пай був внесений земельною ділянкою, тоді як?

«Проти лому немає прийому» – прийшлося викласти статтю в новій редакції: «Майно кооперативу, що залишилося після задоволення вимог кредиторів кооперативу, здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативним об'єднанням, членом якого він є, передається за рішенням ліквідаційної комісії іншому (іншим) кооперативному об'єднанню (кооперативним об'єднанням) або зараховується до бюджету.

Таким чином ми тричі (вдруге «з голосу» в процесі розгляду) вносили зміни до статуту!

Виявляється, що іноді легше знайти гроші, ніж здолати бюрократичні перепони. Ми не збираємося звинувачувати працівників ДПІ, адже їхнє завдання збирати податки, а не звільняти від них. Хоча слід бути об'єктивними – у наших колег у сусідньому районі такої проблеми не було. Отже, виходить, що все залежить від конкретного працівника!

В Мінагрополітики розробили примірний статут СОК, домоглися внесення змін Верховною Радою до багатьох законів, розробили програму підтримки селян, розгорнули широку інформаційну кампанію, сподіваючись на впровадження вкрай потрібної для села реформи. Але не врахували, що її успіх буде залежати від настрою звичайного службовця районного масштабу. ■ **VASSR**

О РЕФОРМЕ НЕ СТОИТ ТОЛЬКО ГОВОРИТЬ, ЕЕ НАДО ДЕЛАТЬ!

Очень часто люди говорят о своих проблемах не с теми, кто их решает, а между собой. А ведь очень важно, чтобы о том, что волнует нас, слышали те, кто уполномочен решить их. Украина и Молдавия в развитии и реформировании местного самоуправления очень похожи.

Наталья Ключник

У нас та же история, мышление, менталитет. Но есть и отличия. Украина о реформе местного самоуправления разговаривала 20 лет и только сейчас пытается перейти к какому-то практическому шагам. В Молдавии об этом говорили значительно меньше. Понятно одно: надо и говорить, и делать реформы.

Если мы не будем говорить между собой, если мы не будем разъяснять населению о важности реформы, если мы не будем говорить о своих проблемах с центральной властью на равных, реформа не состоится! В то же время мы должны делать конкретные вещи!

Немного истории

Первые реформы, которые у нас были, касались законодательства. Принцип децентрализации местной автономии

установлен в Республике Молдова еще с 1994 года (Конституция (ст. 109-112).

Так же, как и Украина, Молдова ратифицировала Европейскую хартию (1998г.) без каких-либо оговорок. Были приняты: Закон о местном самоуправлении (2006г.), Закон об административной децентрализации (2006г.) и Национальная Стратегия Децентрализации (2012г.).

Как видно, порядок принятия законов был немного изменен. По устоявшейся логике сначала надо создать концепцию или стратегию, а потом приниматься за принятие законов.

В Молдове все получилось наоборот: сначала приняли несколько важных законов, а потом решили, что нужно систематизировать проблемы и

сформировать комплексное видение проблем местного самоуправления, а также выработать механизмы их решения.

В структуре системы местного самоуправления Молдовы 39 административно-территориальных единиц второго уровня, 32 из которых являются районами. В свое время была попытка перейти на регионы, но она не закрепилась. Есть 5 муниципий и 2 автономно-территориальные образования с особым статусом – Гагаузия и Левобережье Днестра (Приднестровье). Если говорить об административно-территориальных единицах первого уровня, из них – 65 городов и 917 сел (коммун). Общее число – 1681 населенный пункт, 898 административно-территориальных единиц.

Органами местного публичного управления, посредством которых осуществляется местная автономия в селах (коммунах), городах (муниципиях), являются местные советы как правомочные органы власти и примары как исполнительная власть, которые избираются прямым голосованием.

Органами местного публичного управления, посредством которых осуществляется местная автономия в районах, являются районные советы как правомочные органы власти и председатели районов – как исполнительная власть. Председатели избираются районными советами. Сейчас идет широкая дискуссия насчет эффективности районов.

Какие реформы были в Молдове?

Начиная с 1991г., каждый парламент Республики Молдова начинал свою деятельность с реформы местного самоуправления. Люди с одной стороны видели необходимость изменения, но реформы так и не имели успеха. У нас было 5 законов о местном самоуправлении, 3 административно-территориальных реформы, а результат – незавершенность

и ограниченная местная автономия. Реформы не имели успеха из-за того, что не были первоочередным и важным элементом для органов власти.

О реформах говорили на центральном уровне, но не на местном. Центральные власти принимали законы, стратегии, привлекали иностранных экспертов, но когда доходило время до имплементации, выяснялось, что некому было имплементировать их. Ведь ни министр, ни парламентарий не будет решать проблемы на местном уровне. Основной причиной неэффективности реформ местного самоуправления было отсутствие чёткого общего стратегического видения со стороны политического класса и внутреннего понимания значения реформы местного самоуправления.

Еще одна причина – непоследовательность и нестабильность реформ. Было много законов и программ, которые предусматривали реформирование системы местного самоуправления. В 1998г. в Молдове была реформа, в которой принимал участие даже Совет Европы. Тогда мы перешли на систему уездов (областей) и уменьшили число административно-территориальных единиц первого уровня. Но, к сожалению, эта реформа была не обдумана. Поэтому изменения просуществовали 2-3 года. Потраченные огромные ресурсы не привели к желаемому результату. Как только сменилась власть – реформу аннулировали.

Чрезмерная политизация и принцип «Золушки» в отношении к местным властям со стороны центральных властей существенно «тормозили» процесс реформирования. Полное отсутствие уважения к местным властям – еще одна причина, которая вела в никуда. К ней можно добавить еще одну – отсутствие реальной финансовой автономии местных властей, полная финансовая зависимость от центральных властей. Получалось так, что формально, теоретически, в Молдове было принято хорошее законодательство относительно местного самоуправления, но почему-то не была учтена финансовая составляющая. Если полномочия по закону передаются на места, то где же финансовая составляющая обеспечения этого процесса? Похожая ситуация и в Украине.

И почему так получилось? Потому, что на момент принятия этих законов отсутствовала сильная воля местного самоуправления, звонкий и четкий голос ассоциации местного самоуправления.

До недавних времен у нас отсутствовали сильные и независимые ассоциации местного самоуправления. Они были

раздроблены и заполитизированы. В результате, основные участники, те, для кого проводились реформы, – органы местного самоуправления, в реформах не принимали участия! Это была очень большая ошибка! Естественно, что отсутствовал постоянный, реальный диалог между центральной и местной властью. Хромала разъяснительная работа с населением. Тогда было принято решение: Ассоциации органов местного самоуправления должны быть вместе, говорить одним голосом. Мы объединились в Конгресс!

Конгресс Местных Властей Молдовы (CALM)

До 2010 года в Республике Молдова было несколько ассоциаций. Они были раздроблены, неэффективны, и голос их не был слышен. Поэтому никто не брал его во внимание. Авторитет местной власти

методами. Изменение менталитета даже у руководителей органов местного самоуправления – сложный процесс. Понимали, что представители органов местного самоуправления подвержены сильному влиянию партийных структур, финансовой зависимости от государственных структур.

Успех не заставил долго ждать, и уже совсем скоро в Республике Молдова был создан Конгресс Местных Властей Молдовы (CALM). Всем ассоциациям была дана возможность стать учредителями CALM. Но в то же время основными членами Конгресса стали муниципалитеты. Важно, что в Конгресс вошли не мэры и советники, а города и села. Одним из важных моментов было обеспечение независимости и аполитичности CALMA.

Самый эффективный метод решения вопросов – это прямой диалог Конгресса с правительством.

по сравнению с центральной был очень низкий. Ситуацию срочно надо было менять. Тогда инициативная группа мэров с целью обмена опытом отправилась с дружеским визитом в Болгарию. Представители местной власти убедились, что без их поддержки трудно будет двигать реформу местного самоуправления вперед, вообще говорить о децентрализации невозможно. Ведь центральная власть в любой стране неохотно отдает свои полномочия на места. Тем более ресурсы! «За власть надо бороться!» – поняли мэры. Но борьба должна быть цивилизованной, законными

Тогда был придуман и прописан в учредительных документах механизм, с помощью которого избежали политизации членов Совета Конгресса. Предложили функции вице-председателей всем председателям организаций, которые участвуют в создании CALMA. Выработали также документы с механизмами, которые гарантировали финансовую независимость организации.

И вот, 21.03.2010 года состоялось учредительное собрание CALMA, на котором присутствовал премьер-министр. С этого момента началась активная деятельность

в строгом соответствии с интересами членов и оговоренными принципами. А с 1 февраля 2013 года произошла кульминация процесса – консолидирование и утверждение ассоциации и признание её роли всеми актёрами на национальном и международном уровне.

Тогда более 50% местных мэров вышли на митинг – с прямыми требованиями к правительству о децентрализации власти, уважительного отношения к местным властям. Они вместе вышли на площадь и, наконец, осознали, что они – сила! Тогда и правительство осознало, что в Республике Молдова появилась местная власть, которая знает, чего хочет и может требовать!

Сегодня Конгресс местных органов власти Республики Молдова (КАЛМ) является добровольной ассоциацией, союзом юридических лиц публичного права, со статусом юридического лица, неправительственной, некоммерческой и неполитической организацией, сформированной административно-территориальными единицами, организованными в соответствии с законом города (муниципалитеты) и села (коммуны).

Он работает, как единый голос органов местного самоуправления и с Парламентом, и с Кабинетом Министров. Процесс пошел. Шаг за шагом представители местного самоуправления начали работать в комитетах. Была создана специальная комиссия при премьер-министре, в которой работают на пропорциональной основе представители министерств и органов местного самоуправления. Это интересная платформа, но она еще не заработала на полную мощность.

Самый эффективный метод решения вопросов – это прямой диалог Конгресса с правительством.

Тематические встречи и обсуждение проблем органов местного самоуправления с правительством – эффективный способ решения насущных вопросов органов местного самоуправления. Сегодня представители Конгресса активно работают в этом направлении и не дают спокойно спать коллегам из центрального правительства. Готовят свои предложения, декларации, обращения, требования, наконец. Особенное внимание уделяют соответствию законодательства принципам местного самоуправления.

Как и в Украине, в Молдове местное управление иногда обвиняют в некомпетентности, но они все же решительно доказывают обратное. Ведь законодательство в Республике Молдова, как и украинское, имеет серьезные прорехи и где-то не стыкуется. Эти «дыры» нужно ликвидировать.

Основные цели CALMa в этом процессе:

- продвижение, децентрализация и местная автономия;
- повышение авторитета, роли и значения МСУ на национальном уровне и в отношениях с центральной властью. CALM должен быть реальным беспристрастным голосом местных властей;
- представлять местные власти в диалоге с национальными и международными партнерами;
- следить за справедливым распределением финансовых ресурсов между центральными и местными органами власти. Важной целью является обеспечение обычных услуг, предоставляемых Ассоциациями местных органов власти;
- содействие в повышении возможностей местного самоуправления во всех направлениях деятельности.

Основные краткосрочные усилия члены CALMa направили на изменение системы местных публичных финансов. Они постоянно ищут компромиссы с властью в этом вопросе. Ведь центральные власти вообще боятся трогать систему местных публичных финансов. Они уже добились права опротестовывать решения центральных властей в местном Конституционном суде (по этому поводу подготовлен проект закона) и многое другое.

Очень важная деятельность Конгресса на международном уровне. Партнеры CALMa – ЕС Комитет Регионов (член CORLEAP), Совет Европы (член Конгресса Местных и Региональных властей), NALAS (nalas.eu), Ассоциации (латвийская, румынские, турецкая, болгарская, польская), CEMR, Европейские Ассоциации местных органов власти, доноры Посольства. Мы совместно пытаемся объяснять центральным властям о необходимости децентрализации, использования всех возможных ресурсов для достижения целей.

Именно международные партнеры помогают достигаться еще молодой организации органов местного самоуправления к властям центрального уровня с целью защиты прав, интересов своих членов.

«Ассоциации органов местного самоуправления должны иметь четкое видение по всем проблемам, которые хотят лоббировать», – советуют коллеги украинским ассоциациям органов местного самоуправления. Они уже выработали свои четкие позиции по национальному образованию, местным публичным финансам и многим другим вопросам. ■ VASSR

Надруковано мовою оригіналу

КОНЦЕПЦІЯ ПРОГРАМИ «АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА» У РЕАЛІЗАЦІЇ

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Центр експертизи реформи місцевого самоврядування,
Генеральний директорат з питань демократії

■ Андрій Гук,

Керівник Програми Ради Європи
«Посилення інституційної
спроможності органів місцевого
самоврядування в Україні»

Вправне лідерство може суттєво
підвищити продуктивність діяльності органу

до реалізації цієї концепції самої громади, умілого використання владних повноважень та стратегічного управління громадськими послугами.

У цьому році Рада Європи відкрила двері «Академії лідерства» для сільських та селищних голів. Відповідно, метою цієї програми сьогодні є розвиток інституційного лідерства та вдосконалення кваліфікації представників сільських територій. Ті, хто був запрошений до участі у першій частині навчального процесу – керівники, які виявили бажання поповнити свої знання та поліпшити свої вміння у вмілому та вправному використанні своїх лідерських якостей. Саме так визначали свою кінцеву мету більшість із учасників навчання. Додам, що на цей час навчання в Академії лідерства проходять 2 групи, що представляють всі регіони України.

Якщо людина є досвідченим керівником або стоїть в одному кроці від того, щоб стати керівником, як вона може покращити свої лідерські здібності за допомогою програми «Академія Лідерства»?

«Академія Лідерства» передбачає навчання груп представників органів місцевого самоврядування, забезпечує усіма необхідними роздатковими навчальними матеріалами.

Програма навчання складається з 3 інтерактивних етапів:

1 етап включає:

- вступ до концепції лідерства, розгляд засобів та підходів;
- розробку індивідуальних планів учасників щодо розвитку лідерства в їх організаціях.

2 етап включає:

- презентацію та обговорення ходу реалізації особистих планів розвитку учасників;
- подальший інструктаж та формування концепції лідерства, засобів та підходів;
- обмін досвідом та подальший розвиток лідерських навичок.

місцевого самоврядування. Все більше фахівців схиляються до думки, що розвиток лідерства як складової управління є важливим елементом у формуванні ефективного місцевого самоврядування. Лідерство – це здатність формулювати концепцію майбутньої місцевої громади та втілювати її в життя шляхом залучення

Програма допоможе:

- стимулювати усвідомлення ролі лідерів;
- сформувати розуміння принципів, вимог та функцій сучасного лідерства;
- усвідомити сильні та слабкі сторони, а також публічний імідж лідерів;
- розвинути навички, важливі для виконання необхідних функцій лідерів.

3 етап включає:

- офіційний звіт, презентацію та обговорення особистих програм розвитку лідерства учасників;
- офіційне вручення учасникам, які успішно пройшли усі 3 етапи навчання, сертифікатів від Ради Європи та дипломів від місцевих партнерів.

БЕНЧМАРКІНГ ЕФЕКТИВНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Як використовувати бенчмаркінг

Бенчмаркінг допоможе місцевим органам влади працювати ефективніше. Він надає можливість місцевій владі оцінити ефективність її роботи у трьох найголовніших аспектах – лідерстві, наданні послуг та залученні територіальної громади до місцевого розвитку. Органи влади зможуть порівняти свою продуктивність зі стандартами «ідеальної» місцевої влади. Отримані результати стануть основою для створення Плану розвитку, який може бути розроблений муніципалітетами-учасниками бенчмаркінгу для підвищення стандартів своєї діяльності.

З метою розгляду згаданих аспектів бенчмаркінг передбачає формулювання 9 основних видів компетенції. Вони визначають, що необхідно робити місцевій владі для більш ефективного виконання своїх функцій.

У реальному житті місцеві органи влади знаходяться на різних рівнях ефективності, але кожен з них має шукати шляхи покращення ефективності роботи для досягнення вищого рівня. Бенчмаркінг, таким чином, встановлює шкалу

показників у кожній компетенції від Рівня 1 до Рівня 5. Це дозволяє місцевій владі кількісно оцінити рівень своєї компетенції.

Для кожного виду компетенції місцева влада встановлює показники – позитивні або негативні. Показники дозволяють визначити рівень ефективності або рівень компетенції. Також запропоновано перелік питань, які можуть бути використані для проведення інтерв'ю та в рамках семінарів для отримання відомостей щодо рівня ефективності кожної компетенції. Крім того можливе застосування бенчмаркінгу для визначення ефективності через самооцінку; для цього надаються відповідні завдання та анкети.

Але значно потужнішим засобом є проведення так званої «дружньої експертизи колег». Місцеві керівники можуть висловити бажання запросити зовнішню «експертну групу» (у складі 3-4 обраних високопосадовців та чиновників – керівників інших місцевих рад) для того, щоб вони допомогли оцінити ефективність управління з використанням інструменту бенчмаркінгу.

Це зробить таку оцінку більш значущою, додасть їй більшої об'єктивності; це стимулюватиме місцеву владу працювати разом і вчитися один у одного.

Запрошена «експертна група» може користуватися документами, матеріалами семінарів та інтерв'ю для того, щоб скласти більш об'єктивну картину ефективності роботи місцевої влади, як сильних, так і слабких її місць протягом трьох років. Група має обговорювати результати своїх досліджень з представниками місцевої влади та погоджувати з ними рекомендації щодо подальших дій.

Саме представники місцевої влади мають виробити План розвитку виходячи з сильних сторін та використати будь-які можливості, щоб покращити роботу там, де були виявлені недоліки.

Асоціація(ї) органів місцевого самоврядування України відповідатиме за впровадження програми «дружньої експертизи колег» у співпраці з керівниками місцевих рад, які висловлять побажання взяти в ній участь. Рада Європи може запропонувати експертну підтримку та надати навчальні матеріали для розвитку такої програми.

МАТРИЦЯ ЛІДЕРСТВА

Сильні сторони лідерства	Лідерські засоби управління муніципалітетом		Виклики муніципалітету	Результати	О Р Г А Н І З А Ц І Я
Здійснення владних повноважень	Розвиток напрямку та стратегії	Створення можливостей для навчання	Концепція та стратегія Управління персоналом	Високий потенціал та досвід	
Постановка завдань	Управління змінами	Створення нових структур	Громадські зв'язки Публічна етика	Прозора влада та легітимність	
Усвідомлення ризиків	Розвиток партнерських відносин	Створення потужних команд	Стратегічне управління Планування та аналіз послуг	Керування сильною громадою	
Громадські зв'язки та об'єднання зусиль	Керівництво у поєднанні зусиль	Сприяння інноваціям	Інновації та зміни Управління послугами	Економічний, соціальний та екологічний розвиток	
Вислуховування та сприяння	Стимулювання різних підходів та залучення	Популяризація відкритого спілкування	Управління ресурсами Партнерство та міжмуніципальне співробітництво	Згуртованість громади	
Постановка складних запитань	Поліпшення робочих процесів Трансформація культури	Мобілізація знань Створення динамічної організації	Участь громадян Зміцнення партнерських стосунків Лідерство у громаді	Високоякісні громадські послуги	Г Р О М А Д А

Є багато засобів подолання викликів, з якими стикається місцеве самоврядування.

І саме від лідерства залежить усвідомлення існуючих викликів, встановлення стандартів, які потрібно досягти, та ефективне використання засобів. Ось чому лідерство потребує багато сил, у тому числі і сили самого лідерства.

СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ

■ **Олена Оржель,**
Доцент кафедри європейської інтеграції, Національна академія державного управління при Президентові України

Європейський Союз асоціюється у громадян України, в першу чергу, із високими стандартами, чи то мова йде про якість життя, високий рівень соціальної захищеності, суворі природоохоронні стандарти та екологічну безпеку, чи про високу якість обслуговування громадян у державних установах та зразкові стандарти діяльності наднаціональних європейських інституцій. При цьому зростає розуміння того, що вирішальним чинником успішності Європейського Союзу є його інституційна спроможність, високі стандарти управління та врядування, які запроваджені наднаціональними органами Союзу та на які зорієнтовані національні системи державного управління держав-членів ЄС.

У первинному значенні «стандартом» називали прапор, який встановлювали на полі бою з метою позначити «своїх» та виокремити себе від чужинців-ворогів. Сьогодні «стандартом» вважається зразок, еталон, на який усі повинні орієнтуватися, або певний набір характеристик та ознак товару або послуги, наявних у достатній кількості, що й забезпечують їх високу якість. Стандарти у системі державного управління – це узагальнення управлінського досвіду найбільш успішних, прогресивних та конкурентоспроможних країн (до яких, наприклад, належать країни «великої сімки» або держави – лідери економічного

зростання). Це зразки найбільш ефективної управлінської практики, на які можуть і повинні орієнтуватися ті держави, які прагнуть перейти до більш дієвого та результативного державного управління.

В ЄС за більш, ніж 50 років його існування постала складна система європейського врядування, як унікальний спосіб здійснення управління, ухвалення і впровадження управлінських рішень. Європейське врядування є особливою формою взаємодії з метою розв'язання спільних європейських проблеми та досягнення спільних європейських цілей за участю наднаціональних, національних, регіональних та місцевих органів влади, із залученням державного і приватного секторів і громадянського суспільства. Європейське врядування спирається на взаємодію політиків, посадовців, службовців, громадських активістів наднаціонального, національного, регіонального, місцевого рівнів та великою мірою залежить від їх готовності дотримуватися певних стандартів: поділяти цінності і правила поведінки, керуватися спільними принципами та нормами, застосовувати сумісні механізми та технології управління.

Сьогодні стандарти європейського врядування включають: спільні європейські цінності; принципи європейського врядування; принципи європейського адміністративного права; спільні цінності та принципи організації державної служби; процедури консультацій з громадянами, механізми координації процесів вироблення державних політик та впровадження урядових рішень.

Спільні цінності європейської спільноти підсумовано у Статті 3 Лісабонського договору. До них належать: шана до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, шанування прав людини, а також плюралізм, толерантність, солідарність та недискримінація.

Принципи європейського врядування були сформульовані у 2001 році у процесі проведення інституційних реформ та підготовки до розширення ЄС на Схід як орієнтири для держав – кандидатів колишнього соціалістичного табору:

- відкритість і прозорість
- активна участь громадян
- підзвітність

- результативність
- узгодженість.

Фактично, це принципи належного врядування, базові правила організації державного управління для усіх демократичних країн.

По мірі розширення ЄС та поглиблення євроінтеграційних процесів, зростала увага до ефективності державного управління, підвищувалися вимоги до компетентності та адміністративної спроможності державних службовців, їх знань, умінь та навичок, які мають забезпечити високу продуктивність та результативність їхньої діяльності, злагоджену роботу державного апарату та ефективну співпрацю в рамках європейського врядування.

На додаток до принципів європейського врядування були визначені принципи організації державної служби для держав-членів або країн, що прагнуть членства в ЄС: неупередженість і добросовісність державних службовців; розмежування політичних та адміністративних посад, незалежність державних службовців від політичного керівництва; стабільність та професіоналізація державної служби; ефективність систем управління державною службою та кадровий контроль; постійний розвиток спроможності державної служби в сфері європейської інтеграції.

У 2004 році за результатами дослідження, у якому взяли участь усі держави-члени та Європейська Комісія, було ухвалено Рамковий кодекс етики для державного сектору (The Ethics Framework for the Public Sector). Кодекс етики відображає спільні цінності та стандарти поведінки, які забезпечують ефективне функціонування державної служби. Частково Кодекс повторює згадані принципи організації державної служби, але також додає нові стандарти поведінки посадовця і державного службовця: неупереджене ставлення (об'єктивність), обов'язок піклуватися (duty of care), довіра, шанобливе ставлення, увага, служіння. Держави-члени, на свій розсуд, можуть змінювати Рамковий кодекс, адаптуючи його до потреб національних державних служб.

За ініціативою Європейського Омбудсмена, інструментом запровадження належного врядування в ЄС стає «Кодекс належної адміністративної поведінки». Цей документ узагальнює кращий досвід управління

в ЄС та державах-членах, який кожна з інституцій ЄС має адаптувати відповідно до своїх функцій і компетенцій, ухвалити та дотримуватися у щоденній роботі. Кодекс є ширшим за змістом та функціональним призначенням, ніж етичний кодекс, оскільки він не тільки визначає морально-етичні принципи та засади діяльності службовців, але й також містить рекомендації щодо того, як має бути організована діяльність органу та його підрозділів, щоб громадяни ЄС отримували високоякісні послуги, зокрема: спілкування з громадянами, відповіді на усні або письмові запити і скарги; підготовку обґрунтування для кожного рішення, яке може зачіпати інтереси приватних осіб; інформування громадян, які можуть зазнати шкоди внаслідок ухвалення рішення, про наміри та надання їм можливості захистити себе та свої інтереси на кожному з етапів прийняття рішення і т.п. Важливе місце у Кодексі належної адміністративної поведінки Європейського Омбудсмена займає опис процедури оскарження тих чи інших рішень.

Оскільки європейське врядування здійснюється через інтенсивну взаємодію його учасників – європейських інституцій, національних органів державного управління, політиків усіх рівнів, представників регіональних та місцевих органів влади, активістів громадянського суспільства, захисників інтересів великого капіталу або малого бізнесу тощо, важливими стають правила поведінки, стандарти і процедури управлінської діяльності, що сприяють ефективній співпраці.

Прикладом таких стандартів є обов'язкові консультації з громадськістю та зацікавленими сторонами напередодні прийняття управлінського рішення; гарантія доступу до урядових документів; єдині вимоги до організації бюджетного процесу, фінансової звітності, внутрішнього і зовнішнього аудиту; єдина нормативна база для проведення державних закупівель. Ефективне функціонування системи державного управління, зважаючи на додаткові масштабні навантаження, пов'язані із членством в ЄС, забезпечується через горизонтальну і вертикальну координацію діяльності державних установ усіх рівнів; приватно-публічне партнерство та кооперацію між органами державної влади та місцевого самоврядування; розвинену комунікацію; за умови лідерства урядових установ.

Запровадження стандартів європейського врядування в Україні, враховуючи європейський вибір України та курс на подальше зближення з ЄС, могло б гарантовано підвищити якість послуг, підняти рівень задоволення громадян, збільшити їх довіру до владних інституцій. ■ VASSR

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Функція 1: Лідерство

1. Концепція та стратегія

- Розробляє реалістичну стратегію та певні цінності шляхом консультацій з місцевим населенням та організаціями, збалансовує коротко- та довготермінові вимоги.
- Розробляє та оприлюднює настанови та стратегії, заохочуючи пропозиції інших.
- Встановлює високі стандарти роботи та поведінки власним прикладом.

2. Управління

- Оцінює роботу службовців та обраних осіб, допомагає їм відігравати конструктивну роль в роботі, надаючи їм допомогу та підтримку.
- Встановлює ефективну дисципліну персоналу та забезпечує можливості кар'єрного зростання.
- Делегує повноваження менеджерам, де це доречно, та надає підтримку інноваціям.

3. Зв'язок з громадою

- Підтримує зв'язки з усіма групами населення в громаді, підтримує діалог та допомагає їм контактувати з місцевим керівництвом.
- Надає обраним особам, всім чиновникам та місцевому населенню інформацію стосовно стану виконання роботи та її ефективності, а також проводить консультації стосовно подальших планів.
- Забезпечує належну поінформованість обраних осіб та їх роботу в інтересах місцевого населення.

Функція 2: Надання послуг

1. Планування та перевірка

- Проведення чіткого планування заходів в громаді на всіх рівнях – корпоративному та виконавчому, як коротко- так і довготерміновому.
- Демонструє чіткі механізми перевірки ефективності надання послуг на місцевому рівні.
- Надає зрозумілі та публічні звіти відносно ефективності результатів та планів на майбутнє.
- Надає консультації обраним особам, персоналу та споживачам послуг відносно переліку місцевих послуг.

2. Інновації та зміни

- Перегляд статус-кво, нові ідеї та кращі шляхи їх втілення.
- Пошук кращих практик, надання можливостей навчання та проведення тренінгів.
- Застосування ефективних методів

управління для проведення змін та виконання певних завдань.

3. Управління наданням послуг

- Ефективно та організовано управляє наданням послуг, ощадливо використовує кошти, заохочує персонал до продуктивної праці та враховує думку споживачів послуг.
- Згідно напрямків, пріоритетів, показників ефективності, стандартів та завдань покращує надання всіх послуг та регулярно відстежує цей процес для інформування та планування, та для того, щоб продемонструвати підзвітність.
- Порівнює ефективність надання послуг з найкращими практиками та встановлює завдання для їх покращення.
- Для досягнення справжнього покращення готує фундаментальні звіти стосовно ефективності надання послуг.

4. Управління ресурсами

- Прозоро та ощадливо управляє фінансами задля досягнення максимальної користі, та для уникнення невинуватих ризиків.
- Найкращим чином використовує капіталовкладення.
- Забезпечує відповідність управління ресурсами завданням та пріоритетам місцевих органів влади.

Функція 3: Участь громади

1. Участь громадян

- Інформує громадян; проводить обговорення та круглі столи, вітає всі можливості зворотного зв'язку з боку споживачів послуг.
- Створює можливості для участі місцевої громади в плануванні та способах надання послуг.
- Сприяє створенню органів самоорганізації населення, щоб забезпечити більший вплив громадян на прийняття рішень на місцевому рівні.
- Заохочує проведення реєстрації та голосування.

2. Створення об'єднань

- Створює тривалі партнерські стосунки (наприклад, для спільного надання послуг) з місцевими організаціями та іншими ланками управління.
- Надає можливості місцевим організаціям зробити свій внесок у покращення ефективності місцевого управління.
- Найліпшим чином використовує можливості міжнародного співробітництва.

Джон Джексон (Великобританія) – експерт Ради Європи, лектор Академії лідерства: про визначення цінностей, якими органи місцевого самоврядування мають керуватись в майбутньому.

Обговорення ustalених моделей використання владних повноважень, позитивних та негативних наслідків такого використання, і з'ясування, що необхідно зробити аби підсилити відповідні позитивні аспекти і мінімізувати негативні.

Олександр Мешалкін – експерт Ради Європи, міжнародний бізнес тренер та Віктор Буйний – Клевіський селищний голова дискутують на тему: «Традиційне використання владних повноважень».

Пошук нових ідей щодо лідерства та розуміння, як вони можуть бути застосовані у місцевому самоврядуванні.

Андрій Гук – Керівник Програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» про концепцію Академії лідерства.

Вивчення того, як персональний стиль лідерства пов'язаний з результатами розвитку територіальної громади.

Розуміння культури місцевого самоврядування та вивчення засобів впливу на неї.

Рольові ігри в групах. Індивідуальна робота з метою визначення характерних ознак своєї ради. Зворотній зв'язок та дискусія.

Рольові ігри в групах на засіданні, що має на меті планування місцевої економічної ініціативи (організатори: два мери, державний центр працевлаштування, місцевий навчальний заклад, Торгівельно-промислова палата, Асоціація сіл).

Про історію села Дермань Друга розповідали місцеві дослідники у музеї Уласа Самчука та Бориса Тена.

Настоятельниця Вероніка зустрічає гостей – сільських та селищних голів у Дерманському Свято-Троєцькому монастирі.

Слухачі другої групи Академії лідерства у гостей Юрія Антоновича Товстого – Дермансько-Другівського сільського голови.

■ Відчуження земельних ділянок

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил і Державної

спеціальної служби транспорту» від 22 травня 2013 р. №436. затверджено Порядок відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил і

Державної спеціальної служби транспорту.

Також вносяться зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. №1919 «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних Сил». Набрання чинності 01.08.2013р.

■ Державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства

Внесено зміни до Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., №1, ст. 2; 2005 р., №16, ст. 261; 2011 р., №39, ст. 389) щодо надбавок на догляд за дитиною-інвалідом підгрупи А.

Відтепер: на дитину-інваліда підгрупи А віком до 6 років установлена надбавка в розмірі прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років; на дитину-інваліда підгрупи А віком від 6 до 18 років – прожиткового мінімуму для дітей віком від 6 до 18 років. Надбавка на догляд за іншою дитиною-інвалідом встановлюється

в розмірі: на дитину-інваліда віком до 6 років – 50 відсотків прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років; на дитину-інваліда віком від 6 до 18 років – 50 відсотків прожиткового мінімуму для дітей віком від 6 до 18 років. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

■ Плати за надані в оренду водні об'єкти

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Методики визначення розміру плати за надані в оренду водні об'єкти» від 28.05.2013 №236 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 17 червня 2013 р. за №986/23518) затверджено Методичку визначення розміру плати за надані в

оренду водні об'єкти. Методика встановлює єдиний механізм розрахунку орендної плати за надані в оренду водні об'єкти. Дія Методики поширюється на такі водні об'єкти: водосховища (крім водосховищ комплексного призначення), ставки, озера та замкнені природні водойми. Вона є обов'язковою для застосування органами

виконавчої влади та органами місцевого самоврядування при укладанні ними договорів оренди водних об'єктів. Цей наказ набирає чинності з дня набрання чинності Закону України від 18 вересня 2012 року №5293-VI «Про аквакультуру», але не раніше дня його офіційного опублікування.

■ Обіг земель сільськогосподарського призначення

Доопрацьований проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення». Відповідно до статті 9 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» з метою одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, Державне агентство земельних ресурсів України повідомляє про оприлюднення доопрацьованого проекту Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення». Проект Закону спрямований на остаточне

завершення створення ринкових передумов для залучення земельних ділянок сільськогосподарського призначення до економічного обігу; повноцінну реалізацію права приватної власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення громадянами України; законодавче закріплення шляхів і правових механізмів подальшого розвитку відносин сільськогосподарського землекористування і власності на землі сільськогосподарського призначення на загальноприйнятних у суспільстві засадах.

Проект Закону розміщено на офіційній сторінці Держземагентства України у мережі Інтернет (land.gov.ua) у розділі «Про Держземагентство» – «Напрями діяльності» «Законотворча діяльність». Зауваження та пропозиції до проекту Закону просимо надсилати протягом місяця з дня оприлюднення на адресу: вул. Народного ополчення, 3, м. Київ, 03680, Державне агентство земельних ресурсів України або на електронну адресу: r309@ukr.net.

■ Щодо проведення землеоціночних робіт

Проект наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення землеоціночних робіт». З метою реалізації пункту 6 Прикінцевих та перехідних положень Закону України від 02.10.2012 №5394-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності з проведення робіт із землеустрою та землеоціночних робіт», на виконання протокольного рішення Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2012 р. №90 щодо затвердження Плану організації підготовки проектів актів, необхідних для забезпечення реалізації Закону України

від 02 жовтня 2012 р. №5394-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності з проведення робіт із землеустрою та землеоціночних робіт», Держземагентство України повідомляє про оприлюднення проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення землеоціночних робіт» з метою одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань до нього. Повний пакет документів до проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження

Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення землеоціночних робіт» та аналіз регуляторного впливу проекту наказу розміщено на офіційному веб-сайті Державного агентства земельних ресурсів України: www.land.gov.ua у підрозділі «Законотворча діяльність» розділу «Земельне законодавство».

Зауваження та пропозиції стосовно проекту акта просимо подавати протягом місяця з дня опублікування цього оголошення за адресою: Державне агентство земельних ресурсів України, вул. Народного ополчення, 3, м. Київ, 03680. Або надсилати на електронну пошту: dazr@dazru.gov.ua, lkd1@ukr.net.

■ Діяльність оцінювачів

Наказ Фонду державного майна України «Про внесення змін до деяких наказів Фонду державного майна України»

від 10.06.2013 №799. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13 червня 2013 р. за №940/23472. Вносяться зміни

до деяких наказів Фонду державного майна України, що стосуються діяльності оцінювачів. Набрання чинності 27.06.2013р.

■ Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності

Наказом Фонду державного майна України «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності» від 10.06.2013 796 зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13 червня 2013 р. за №937/23469, затверджено Порядок ведення Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності. Також визнаються такими, що втратили чинність, накази Фонду державного майна України: від 19 грудня 2001 року №2355 «Про затвердження Порядку реєстрації фізичних осіб (оцінювачів) у Державному реєстрі оцінювачів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 грудня 2001 року за

№1092/6283 (зі змінами); від 9 вересня 2002 року №1594 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 вересня 2002 року за №752/7040 (зі змінами); від 25 травня 2004 року №995 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру суб'єктів оціночної діяльності та надання довідок з нього», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 червня 2004 року за №715/9314 (зі змінами). Встановлено, що оцінювачі, включені до Державного реєстру оцінювачів, та суб'єкти оціночної діяльності, включені до Державного реєстру суб'єктів оціночної

діяльності, автоматично включаються до Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності за тими самими напрямками та спеціалізаціями у межах таких напрямків, за якими вони були включені до Державного реєстру оцінювачів та Державного реєстру суб'єктів оціночної діяльності відповідно. Документи оцінювачів (суб'єктів оціночної діяльності), зазначених у пункті 3 цього наказу, не потребують приведення у відповідність до вимог, установлених розділом V Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, затвердженого цим наказом. Набрання чинності 27.06.2013р.

■ Щодо призначення та індексації пенсії

З 1 липня 2013 року набрав чинності Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо призначення та індексації пенсії» (№231 – VII). Цим законом внесено зміни, зокрема до законів «Про загально-обов'язкове державне пенсійне страхування», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Отже, з липня 2013 року особи, що перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами й отримують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, вважаються застрахованими особами, тому цю відпустку зараховуватимуть до страхового стажу під час призначення пенсії.

Якщо за чинним законодавством право на перерахунок пенсії визначали залежно від того, наскільки попереднього року зріс розмір пенсії особи, то в зв'язку зі змінами, внесеними новим законом, це не матиме значення. Перерахунок фактично підлягатимуть усі пенсії, призначені раніше за Законом №1058. При цьому заробітну плату, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію, буде підвищено на коефіцієнт, який відповідає не менш як 20 відсоткам показника зростання середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, порівняно з попереднім роком. Кожному пенсіонеру гарантовано підвищення заробітної плати, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію, на коефіцієнт, не менший за зростання рівня інфляції (індексу споживчих цін) за минулий рік.

Законом урегульовано низку питань пенсійного забезпечення:

- 1) про зарахування до страхового стажу часу перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами;
- 2) про виплату пенсії у зв'язку з втратою годувальника дітям, які досягли 18-річного віку, у період перерви в навчанні;
- 3) про зміну механізму перерахунку пенсій із 1 березня кожного року;
- 4) про оптимізацію зарплати для обчислення пенсії шляхом першочергового виключення періодів отримання допомоги по безробіттю;
- 5) про удосконалення механізму визначення середньомісячного коефіцієнта зарплати особи за наявності неповних місяців страхового стажу.

За чинною редакцією Закону №1058, діти, які отримують пенсію у зв'язку з втратою годувальника та які досягли 18-річного віку, втрачали право на отримання такої пенсії за місяці перерви в навчанні між закінченням одного навчального закладу і вступом до іншого. Тобто, дитині, що закінчила школу в червні, а розпочала навчання у вищому навчальному закладі з вересня, пенсію за липень і серпень не виплачували. Діти не отримували пенсію у період перерви в навчанні навіть в одному й тому самому закладі (між отриманням кваліфікації бакалавра і вступом до магістратури). Новий закон цю несправедливість виправив: відтепер діти (якщо вони навчаються за денною формою навчання) матимуть можливість отримувати пенсію у зв'язку з втратою годувальника у періоди перерви в навчанні, але за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців.

Закон №231-VII надає можливість пенсіонерів під час визначення зарплати для обчислення пенсії з періоду, за який враховують заробітну плату (дохід) для її обчислення, насамперед виключити періоди одержання допомоги по безробіттю (за ці періоди враховують мінімальну зарплату), незалежно від їх періодичності. Також удосконалено механізм визначення середньомісячного коефіцієнта зарплати особи за наявності неповних місяців страхового стажу (місяці, в яких заробіток менший за мінімальну заробітну плату). Це дасть можливість збільшити розмір пенсії.

Починаючи із січня 2004 року, під час призначення пенсій за нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон №1058) час перебування жінок у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами в страховий стаж не зараховували (оскільки їх не вважали застрахованими особами і, відповідно, за них не сплачували внески до Пенсійного фонду). Законом №231-VII це питання врегульовано.

Законом №231-VII змінено механізм щорічного перерахунку призначених пенсій із 1 березня кожного року, що передбачено в частині другій статті 42 Закону №1058. Порядок здійснення такого перерахунку, як і раніше, визначатимуть у межах бюджету Пенсійного фонду за рішенням Кабінету Міністрів України.

Наталія Глазунова,
начальник відділу з призначення пенсій

ШВЕЙЦАРСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПРОЕКТ «ПІДТРИМКА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ» DESPRO РОЗПОЧАВ ТРЕТЮ ФАЗУ ДІЯЛЬНОСТІ

DESPRO

2 липня 2013 року в Києві відбулася презентація третьої фази Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. Проект фінансується Швейцарською Конфедерацією через Швейцарське бюро співробітництва та реалізується Швейцарським центром ресурсів та консультацій з питань розвитку (Skat). Які завдання визначені у III фазі та хто є партнерами проекту – далі у коментарях.

Важливим завданням проекту залишається впровадження та розвиток механізмів децентралізованого надання послуг на рівні малих міст та сіл цільових регіонів, їхня інтеграція у процеси національних реформ у сфері децентралізації з метою подальшого поширення на інші регіони. Йдеться передусім про співфінансування проектів громад у секторах водопостачання, водовідведення та поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) у цільових регіонах проекту.

Другим завданням DESPRO є сприяння процесу впровадження реформ щодо децентралізації та місцевого самоврядування в Україні, а саме: надання підтримки ключовим національним інституціям та асоціаціям органів місцевого самоврядування з питань реформування місцевого самоврядування, регіонального розвитку та територіальної організації влади.

«DESPRO – провідний проект швейцарської технічної допомоги у секторі врядування. Особливістю проекту є те, що він взаємодіє

як з громадами та їх потребами, так і з пріоритетними напрямками розвитку держави, використовуючи при цьому досвід Швейцарії у децентралізованому наданні послуг та місцевому самоврядуванні», – відзначив Директор Швейцарського бюро співробітництва Гвідо Бельтрані під час свого вступного слова. «Без усяких сумнівів, моделі надання послуг, що їх використовує DESPRO, є успішними. Це підтверджується тим, що мешканці цільових громад готові інвестувати значні власні кошти в реалізацію заходів проекту і що в багатьох випадках підхід DESPRO поширюється автономно на інші села і регіони без фінансової підтримки у рамках проекту», – наголосив п. Бельтрані.

За словами Надії Бондарчук, Директора Департаменту регіонального розвитку та проектного управління Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, продовження співпраці з DESPRO надасть можливість зробити черговий крок до подальшого просування реформ

у сфері місцевого самоврядування і децентралізації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком. «Упевнена, що надання проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO аналітичної допомоги щодо місцевого самоврядування та децентралізації, розробка рекомендацій для внесення поправок до чинного законодавства у цій сфері, здійснення фахової експертної допомоги, запровадження системи комплексних навчальних і тренінгових програм сприятимуть розбудові ефективних механізмів надання якісних публічних послуг на рівні громади і посиленню національного діалогу щодо реформ місцевого самоврядування та децентралізації влади», – зазначила Надія Бондарчук у своєму виступі.

Керівник проекту DESPRO в Україні Оксана Гарнець розповіла про заплановану діяльність проекту у 2013-2017 роках за такими напрямками:

- Розроблення та впровадження інноваційних механізмів надання

послуг з водопостачання на рівні малих міст та водовідведення на рівні сільських територій;

- Застосування моделі інтегрованого підходу до поводження з ТПВ;
- Підтримка у розробці та вдосконаленні національного законодавства з питань децентралізації;
- Посилення потенціалу асоціацій органів місцевого самоврядування;
- Розробка та впровадження тренінгових програм для службовців органів місцевого самоврядування з метою підвищення їхньої кваліфікації та управлінських навичок;
- Проведення просвітницької роботи, спрямованої на інформування щодо реформ з децентралізації;
- Підвищення кваліфікації спеціалістів Центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації (ЦППК) з питань проектного менеджменту;
- Проведення інформаційно-освітніх заходів і розповсюдження серії навчальних посібників «Децентралізація та врядування» тощо.

Починаючи з цього року, до співпраці з проектом DESPRO долучено дві нові області – Дніпропетровську та Івано-Франківську. У процесі відбору обидві області продемонстрували значний потенціал, готовність до співпраці та неабиякий ентузіазм. Нагадаємо, що DESPRO вже має значний досвід співпраці з Вінницькою, Сумською областями та Автономною Республікою Крим.

«Співпраця DESPRO з місцевими громадами та владою ґрунтується на спільній меті та взаємній довірі, ця співпраця є основою для реалізації проектів з покращення умов життя сільських мешканців. Досвід DESPRO продемонстрував як готовність людей разом вирішувати питання, що наболіли, так і їхню готовність до реформ. Тож лише спільними зусиллями ми можемо сприяти процесу реформування місцевого самоврядування», – зазначила Оксана Гарнець.

Під час презентації відбулася прес-конференція, у якій взяли участь:

- Гуїдо Бельтрані** (Директор Швейцарського бюро співробітництва в Україні);
Надія Бондарчук (Директор Департаменту регіонального розвитку та проектного управління Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України);
Ігор Кревський (перший заступник Голови Вінницької обласної ради);
Анатолій Ткачук (директор ГО «Інститут громадянського суспільства»);
Оксана Гарнець (керівник Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO). ■ VASSR

СПІВПРАЦЯ З ПРОЕКТОМ – ЧЕРГОВИЙ КРОК ДО ПОДАЛЬШОГО ПРОСУВАННЯ РЕФОРМ

Мінрегіон висловлює вдячність Швейцарській Конфедерації, Швейцарському бюро співробітництва та щиро зацікавлено у продовженні співпраці з Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO.

Надія Бондарчук

– Взаємодія Міністерства з Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO розширює горизонти ознайомлення з напрацьованим європейським досвідом розбудови ефективних механізмів надання якісних публічних послуг на рівні територіальних громад, реформування місцевого самоврядування і децентралізації, розбудови громадянського суспільства, – із початком третьої фази (2013-2017 років) привітала присутніх Надія Бондарчук.

– Головне, що така співпраця надає можливість застосування на практиці європейських стандартів місцевого самоврядування, залучення кожного до вирішення справ місцевого значення.

управління знаннями; підтримки процесу реформ, хочу зробити особливий акцент на важливості одного із завдань третьої фази цього Проекту стосовно «Сприяння процесу впровадження реформ в Україні щодо децентралізації та місцевого самоврядування».

Воно спрямоване на надання дорадчої підтримки з питань децентралізації і реформування місцевого самоврядування ключовим національним інституціям та асоціаціям органів місцевого самоврядування, залучення громад у процес реформ, який потребує законодавчого забезпечення.

Завдання Проекту щодо здійснення комплексного аналізу територіальних громад, допомога у підготовці місцевих стратегічних планів, розробка методик написання місцевих стратегій розвитку вдало кореспондуються із завданнями, поставленими Президентом України у Щорічному Посланні до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2013 році».

У Посланні глави держави основними критеріями ефективності роботи публічної влади всіх рівнів визнано підвищення показників зайнятості й рівня доходів домогосподарств, створення нових робочих місць, зростання економічної активності на місцях, посилення безпеки

Високо цінуючи роботу Проекту в попередніх двох фазах щодо підтримки проектів сільських громад із покращання водопостачання, стратегічного планування та інтегрованого поводження з твердими побутовими відходами, як приклад міжмуніципального співробітництва з інноваційним компонентом,

Ми сподіваємося, що продовження співпраці з Проектом надасть можливість зробити черговий крок до подальшого просування реформ у сфері місцевого самоврядування і децентралізації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території.

та поліпшення якості життя населення, чітко визначені пріоритети й завдання у сфері регіональної політики, що базуватимуться, зокрема, на:

- Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року та оновлених регіональних стратегіях розвитку відповідно до базових

положень Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»;

- запровадженні дієвих механізмів та інструментів інтенсифікації міжрегіонального й міжнародного, міжмуніципального співробітництва, у т.ч. щодо розвитку регіональної, муніципальної інфраструктури, вирішення спільних для регіонів, муніципалітетів еколого-економічних проблем, розвитку різноманітних форм кооперації на регіональному та місцевому рівнях;
- Залучення потенціалу міжрегіонального співробітництва у таких сферах регіонального розвитку, як будівництво соціального житла, спорудження об'єктів міжрегіонального/загальнодержавного значення, промислового освоєння місцевих ресурсів, створення дорожньо-транспортної, комунікаційної, інформаційної, туристичної, рекреаційної інфраструктури, проведення робіт із забезпечення екологічного балансу регіонів, реалізації регіональних проектів енергозбереження та розвитку відновлюваної енергетики, запровадження енергозберігаючих технологій, здійснення соціальних і культурних заходів, розроблення спільних інвестиційних проектів;
- розширенні повноважень органів місцевої влади з питань вирішення

Нові важелі й механізми впливу на регіональну політику, які ґрунтуються на зростанні ініціативи та посиленні відповідальності регіональної та муніципальної влади обумовлюють потребу стимулювання регіонального та муніципального розвитку на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Тому нового змісту набуває значення державний фонд регіонального розвитку. У контексті підготовки та впровадження реформи місцевого самоврядування особливе значення Мінрегіон надає налагодженню ефективної комунікації між органами місцевого самоврядування та Міністерством з метою виявлення та використання інноваційних та нестандартних підходів до вирішення питань місцевого значення.

Цей досвід має бути використано під час підготовки нового законодавства з питань розвитку та функціонування системи місцевого самоврядування в Україні.

Сьогодні Мінрегіон працює над законодавчим забезпеченням місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Йдеться про необхідність:

- оптимального розмежування повноважень між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самовряду-

управління комунальною власністю, розвитку різних форм безпосередньої участі громадян у виконанні завдань і функцій місцевого самоврядування, налагодженні ефективної взаємодії територіальних громад під час реалізації спільних місцевих і регіональних проектів тощо.) (Закони «Про співробітництво територіальних громад», «Про право територіальних громад на об'єднання»);

- визначення територіальної сфери впливу місцевого самоврядування, (оскільки законодавчо не встановлено просторові межі територіальної громади, це створює проблеми для визначення територіальних кордонів регіонального рівня, наявність яких передбачена ст. 5 Європейської хартії місцевого самоврядування).

Упевнена, що надання Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO аналітичної допомоги щодо місцевого самоврядування та децентралізації, розробка рекомендацій для внесення поправок до чинного законодавства у цій сфері, здійснення фахової експертної допомоги, запровадження системи комплексних навчальних, тренінгових програм сприятимуть розбудові ефективних механізмів надання якісних публічних послуг на рівні громади посиленню національного діалогу щодо реформ місцевого самоврядування та децентралізації влади.

завдань регіонального та/або місцевого розвитку, розв'язання проблем, спільних із проблемами сусідніх регіонів, а також регіонів сусідніх держав (у т.ч. у межах прикордонного, міжрегіонального та єврорегіонального співробітництва) тощо.

Практична реалізація нової регіональної політики в Україні передбачає новий формат відносин регіонів із центром.

вання (проект Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади);

- унормування поняття «делеговані повноваження» (Закони «Про місцеве самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації»);
- законодавчого визначення економічних та управлінських засад функціонування територіальних громад (з питань

І на завершення хочу наголосити, що Мінрегіон висловлює вдячність Швейцарській Конфедерації, Швейцарському бюро співробітництва (ШБС/SDC) та Швейцарському центру ресурсів та консультацій з питань розвитку (Skat) за надану технічну допомогу Україні та щиро зацікавлені у продовженні співпраці з Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. ■ VASSR

ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Сучасний стан професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування свідчить, що діюча система носить швидше інформаційний або академічний характер і меншою мірою характеризується динамічністю та практичною цілеспрямованістю щодо здобуття певних навичок, необхідних для виконання посадових обов'язків.

Олена Тертишна, перший заступник
голови Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, кандидат наук з державного управління

■ Олена Тертишна

Враховуючи специфіку управлінської діяльності посадових осіб місцевого самоврядування, необхідно застосовувати більш гнучкі та мобільні форми підвищення кваліфікації, які дозволять за невеликий час покращити професійні знання, уміння та навички у конкретному напрямку управлінської діяльності.

Результати спільного проекту Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні та Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO щодо пілотного курсу дистанційного навчання посадових осіб місцевого самоврядування у рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування дозволяють визначити можливість застосування е-навчання в управлінській діяльності органів місцевого самоврядування, а також в загальнонаціональній системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Метою проведеного навчання було набуття учасниками нових компетенцій з проектного менеджменту для вирішення проблем місцевих громад, а також формування спільноти практиків «Інновації в місцевому самоврядуванні». Розроблена програма дозволила учасникам у дистанційному режимі:

- систематизувати знання щодо розроблення інноваційних проектів, спрямованих на розвиток територіальних громад у відповідності до регіональних стратегій розвитку в рамках Всеукраїнського конкурсу проектів і програм розвитку місцевого самоврядування;
- ознайомитися із кращими практиками розвитку місцевого самоврядування та типовими помилками при розробці та впровадженні проектів;
- засвоїти різноманітні інструменти проектного менеджменту.

Електронне навчання також мало на меті започаткувати професійне спілкування між органами місцевого самоврядування з різних регіонів України за допомогою роботи електронної платформи «Спільнота практиків: Інновації в місцевому самоврядуванні» для забезпечення продуктивної комунікації, обміну найкращими практиками та знаходження інноваційних рішень для вирішення проблем територіальних громад.

Курс навчання складався з 5 етапів:

Перший етап – «Пріоритети-проблеми-актуальність» – ознайомлення з нормативно-правовою базою щодо реформ та пріоритетних напрямків розвитку місцевого самоврядування.

Другий етап – «Інновації в місцевому самоврядуванні». Під час даного модуля учасники навчання мали нагоду ознайомитися з практикою використання SWOT- та GAP-аналізу, а також критеріями інноваційності проектів та типовими помилками під час їх визначення.

Третій етап – «Планування проекту (основи проектного менеджменту)» присвячений формуванню планів-графіків реалізації проектів, визначенню ресурсів при плануванні та підготовці проектів та програм, формуванню бюджетів проектів.

Четвертий етап – «Оцінювання успішності та моніторинг реалізації проектів». На даному етапі учасникам було запропоновано форум-гру, під час якої вони грали роль «експерта» і навчалися самостійно оцінювати проект, шукати у ньому помилки. Таким чином відбувся практичний навчальний майстер-клас структуризації й планування проекту.

П'ятий етап – «Рішення щодо проектною пропозиції прийнято, що далі?». Під час цього етапу було проведено широке он-лайн-консультування слухачів експертами Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні з питань підготовки та практичної реалізації проектів та програм, які подаються на Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Як додатковий комунікаційний ресурс дистанційного навчання на е-платформі було проведено «Марафон» проектів, підготовлених учасниками дистанційного навчання для участі у Всеукраїнському конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Учасники навчання під час марафону презентували розроблені проекти, представили їх концепції, анотації.

Окрім опанування е-курсу, учасники отримали можливість активного спілкування на спеціально створеному «Всеукраїнському форумі спільнот практиків», який уміщував:

- загальний форум зареєстрованих представників органів місцевого самоврядування;
- тематичні форуми спільнот практиків;

- експертний форум;
- форум представників Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні.

З метою узгодження термінів, їх спільного сприйняття було додано спеціальний ресурс «Глосарій», який заповнювався, корегувався активними учасниками і з якого щоденно формувалася «Цитата дня».

Учасникам, окрім вивчення матеріалів курсу та ознайомлення з презентаціями і додатковими матеріалами у вигляді файлів та Інтернет-посилань, пропонувалося брати активну участь у форумах («Знайомство», форуми загального та групового обговорення за темами, посилання на складові Всеукраїнського форуму спільнот практики, «Форум побажань»).

Досвід дистанційного навчання посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад за напрямком «Управління проектами місцевого та регіонального розвитку» свідчить, що реалізований пілотний курс сприяв підвищенню професійних здібностей слухачів. Неабияку роль в організованому пілотному навчанні відіграло спілкування слухачів з викладачами, самостійне опанування знань, пошук однодумців і т. д. З'явилася можливість аналізувати і безконфліктно обговорювати альтернативні погляди, що сприяло обміркованому прийняттю рішень і якісній реалізації проектів.

Реалізований Державним фондом сприяння місцевому самоврядуванню в Україні спільно зі Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO курс дистанційного навчання посадових осіб органів місцевого самоврядування у рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування на платформі «Спільнота практиків: інновації в місцевому самоврядуванні» виявив тенденцію зростаючого професійно-активного середовища в органах місцевого самоврядування.

Так, 97% слухачів під час фінального анкетування за результатами навчання підтвердили позитивне враження від електронного навчання, відзначивши як найбільш ефективні елементи курсу підготовлені для них презентації за темами, додаткові матеріали, індивідуальні завдання, спілкування на Всеукраїнському форумі, що був організований на веб-платформі. 82% слухачів підтвердили своє бажання навчатися у подібному форматі, а 94% підтвердили наміри взяти участь у дистанційному навчанні у рамках

Всеукраїнського конкурсу на наступний рік; 88% слухачів зазначили, що зусилля, витрачені ними на електронне навчання, принесли значну користь для їх роботи, додали нових знань і навичок в опануванні питань з проектного аналізу, моніторингу та оцінки проектів, нових підходів до їх написання.

Враховуючи набутий досвід та отримані знання, посадові особи органів місцевого самоврядування внесли пропозиції щодо запровадження постійно діючих курсів підвищення кваліфікації для державних службовців та представників органів місцевого самоврядування з питань підготовки та написання проектів у рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Зазначені пропозиції враховані під час внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2003 року «Про затвердження положення про Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування».

Реалізація дистанційного навчання дозволила сформувати базу даних тьюторів та експертів у сфері проектного менеджменту, персоніфікувати у ній активне професійне середовище посадових осіб місцевого самоврядування, отримати наукове обґрунтування щодо запровадження в рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування постійної дистанційної форми підвищення кваліфікації за напрямком «Управління проектами з питань місцевого та регіонального розвитку».

Наступні кроки, які планують здійснити організатори е-навчання:

- підготувати рекомендації щодо залучення успішних слухачів до регіональних навчальних заходів

з питань проектного менеджменту;

- провести громадську презентацію результатів пілотного проекту е-навчання (ярмарок ідей розвитку місцевого самоврядування);
- запровадити проведення щорічної спільної конференції учасників та організаторів «Спільноти практиків: інновації у місцевому самоврядуванні»;
- заснувати науково-дослідну платформу розробки та реалізації проектів з питань місцевого та регіонального розвитку.

Проведена робота дозволяє визначити перспективи розвитку е-платформи «Спільнота практиків: інновації у місцевому самоврядуванні».

Таким чином, можна стверджувати, що проведене у новому форматі е-навчання дозволило об'єднати зусилля активного професійного середовища у сфері місцевого самоврядування з метою забезпечення стійкого розвитку територіальних громад.

Враховуючи необхідність підвищення якості реалізації проектів і програм, які стали переможцями Всеукраїнського конкурсу, створення механізмів моніторингу та системи індикаторів соціально-економічної ефективності проектів, необхідне подальше проведення дослідження з метою розробки автоматизованої системи підготовки та оцінки проектів у рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування, формування програми дистанційного навчання за напрямком «Управління проектами з питань місцевого та регіонального розвитку», а також розробки навчального модуля щодо управління знаннями для слухачів магістратур за спеціальностями галузі знань «Державне управління». ■ VASSR

СПІЛЬНОТА ПРАКТИК З МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Спільнота практик – веб рерурс, який став комунікаційним майданчиком для сільських та селищних голів. Саме тут формуються групи за інтересами, можна обговорити важливі питання на форумах, є чого і в кого повчитись. Ігор Катерняк – один із ідейних ініціаторів та практичних реалізаторів проекту.

■ Ігор Катерняк

1. Що означає термін «спільнота практики» і як виникла ідея створення такої спільноти для практиків з місцевого самоврядування?

Якщо такі слова як знання і навчання, громада та ідентичність, ідея і дія є ціннісними для Вас, то Ви вже є потенційним учасником спільноти людей, з якими розділяєте стурбованість ситуації, що склалася, обмінюєтеся досвідом, взаємодієте, щоб знайти рішення. Такі спільноти створюються на добровільних засадах, тому тут мотиваційний фактор до об'єднання і довіра є визначальними.

А ідея... це ціла історія. Одного разу під час поїздки до мого рідного містечка я, купляючи бджолиний мед у пані Марії, запитав у цієї міщанки у поважному віці: «А що Ви можете сказати про тих людей, які у Вашому містечку протягом Вашого життя будували заводи, були організаторами будівництва церкви, зробили ремонт центральної площі, зараз дбають про освітлення вулиць, і все це – не зважаючи на ті бурхливі процеси, які були і відбуваються в Україні?» Вона посміхнулася, хоча на очах у неї з'явилися сльози, і мовила: «Вони були чудові люди, вони вміли спілкуватися і завжди були готові допомогти тим, хто тієї допомоги потребував». Ось і розпочалася в грудні

2011 року дискусія між Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO і Державним фондом сприяння розвитку місцевого самоврядування про те, як допомогти таким людям спілкуватися як з громадою, так і між собою, дати їм інструментарій і ресурси для реалізації їх задумів щодо задоволення потреб та розвитку громад.

В лютому 2012 року виникла ідея створити спільноту практик з місцевого самоврядування за участю представників органів місцевого самоврядування та державних адміністрацій з різних куточків України, об'єднаних за допомогою веб-платформи. Вже сьогодні ця спільнота нараховує 1054 учасника, куди кожен прийшов зі своїм досвідом і знаннями, своїми ідеями і проектами.

2. І все ж таки, як Ви просуvalи цю ідею, як Вам вдалося залучити першого учасника і мотивувати інших?

Є ж проблеми з Інтернет, деколи просто не вистачає часу на навчання у лідерів місцевих громад. Давайте перейдемося, крок за кроком, і проаналізуємо, з яких дій складалася ця історія. Але для початку – дійові особи: організатори – Державний фонд сприяння розвитку місцевого самоврядування, який через Всеукраїнський конкурс проектів з розвитку місцевого самоврядування надає фінансову допомогу громадам, і Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, який допоміг громадам ряду областей у впровадженні моделей сільського питного водопостачання та поводження з твердими побутовими відходами. Фонд має свій інтерес у такій спільноті практиків, оскільки прагне отримувати інноваційні і якісні проекти на конкурс, а Проект DESPRO бажає поширити свою модель як в інших областях, так і на інші види діяльності органів місцевої влади щодо покращення якості надання послуг населенню. Отже, спільний інтерес ключових сторін знайдено. Було прийнято рішення провести зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування в кожній області, де, крім обговорення умов

участі в конкурсі, було запропоновано проведення електронного навчання з підготовки проектів, що знайшло підтримку практично в кожній області, навіть не зважаючи на застереження стосовно відсутності доступу до Інтернету на рівні окремих сіл.

Взагалі, участь в електронному навчанні вимагає додаткових затрат часу. Досвід пілотного курсу, який тривав чотири тижні, показав, що 60% учасників витрачають на навчання від 1 до 2 годин на день. Таким чином, важливо, щоби аудиторія була готова присвячувати достатньо часу участі в електронному навчанні, щоби учасникам це подобалося і вони мали достатній рівень комп'ютерної грамотності та досвіду використання Інтернету.

Спочатку зареєструвалися близько 600 осіб, і їх мотивом взяти участь у навчанні було бажання познайомитися з новими людьми, брак професійного спілкування, бажання дізнатися щось нове, можливість спробувати і застосувати нові Інтернет-інструменти. Але цього недостатньо для ефективного навчання у спільноті. Нашим завданням було дати можливість кожному побачити шлях реалізації свого задуму, як сказав колись Патріарх Йосиф Сліпий: «...одиниця стає тим багатіша, чим сильніше її опановує ідея, що обнімає небо і землю, час і вічність, історію і сучасність, серце і розум». Саме в такому ракурсі ми орієнтували фасилітаторів спільноти, тренерів (тьюторів) курсів, експертів.

3. Ви сказали, що на початку зареєструвалося 600 осіб, а зараз спільнота нараховує вдвічі більше. Звідки взялося ще 600 зареєстрованих?

Тут не така проста арифметика чи статистика якоїсь соціальної мережі, хоча і тут у нас є досить вражаючі цифри (наприклад, 5-8 тисяч відвідувань веб-сторінок на платформі у найбільш гарячі дні роботи спільноти). Але треба зауважити, що значна увага приділяється саме навчальному процесу. Електронне навчання – навіть більше, ніж очне навчання – вимагає ретельної роботи

по досягненню цілей курсу та очікуваних результатів навчання. І як я вже казав, це 1-2 години в день, і не кожен має в запасі такий час, щоб витратити його на роботу в Інтернеті. Тому досить часто вони й залишають нас. Так, реєструється одна кількість, а потім, як правило, ми половину втрачаємо, на жаль. Тобто лише близько половини зареєстрованих залишаються активними, спілкуються і взаємодіють, навчаються і співтворять. Але ті, хто вже є у спільноті, також розказують про неї своїм колегам, і через них відбувається додаткова реєстрація учасників на платформі. Крім цього, ми досить багато публікуємо про діяльність нашої платформи в професійних журналах; може, хтось прочитає і це інтерв'ю і буде мати бажання зареєструватися в спільноті. Але треба сказати, що учасники і реєструються, і припиняють свою роботу на платформі за власним бажанням. Тому цей процес достатньо динамічний. При тому, що зараз в нас зареєстровано 1054 учасника, протягом року на веб-платформі було відкрито близько 3000 облікових записів учасників (так званих «еккаунтів»).

4. По чому Ви оцінюєте ефективність роботи такої спільноти, самої платформи для забезпечення роботи спільноти віртуально, для навчання та консультування?

В першу чергу, ми постійно спостерігаємо за роботою форумів, і можу Вам сказати, що дискусії там відбуваються на високому професійному рівні.

Для прикладу, наведу такі найактуальніші теми форумів:

- Місцеве самоврядування як функція громадянського суспільства.
- Адміністративно-територіальна реформа в Україні: перспективи чи проблеми для місцевого самоврядування.
- Яким чином підвищити активність громади та бажання вирішувати свої проблеми самостійно? Соціальна мобілізація.
- Як залучити кошти громадян в бюджет проекту?
- Збереження та примноження традицій як чинник сталого розвитку громади.

Оскільки спілкування між учасниками є життєво важливим для успішного електронного навчання, ми пропонували використовувати всі доступні для цього інструменти: форум новин, загальний форум, закриті групові форуми, форуми з експертами, чат; розмістили їх додатково в головному меню веб-сайту – для спілкування на платформі або через Skype. Учасники могли задати експертам питання, в обговоренні зрозуміти поняття державного управління і місцевого врядування, визначитися з вибором теми проекту у від-

повідності до стратегій розвитку територій, дізнатися про методи проектного аналізу при виборі шляхів досягнення цілей і планування проекту. 24 години – це той час, протягом якого експерти мали надати відповіді на запитання; крім того, перед ними стояло завдання фасилітувати дискусії між учасниками. Також двічі на рік ми запрошуємо учасників заповнити оціночну форму, в якій вони висловлюють свої коментарі щодо корисності їх роботи в спільноті.

Серед запитань, на які учасники давали відповіді, були:

- Чий досвід, яка ситуація чи дія привернула їх увагу, на які їм довелося зреагувати певним чином? Чого вони навчилися, що з цього взяли для себе?
- Чи з'явилося в них нове бачення майбутнього, чи просто інше розуміння або погляд на ситуацію?
- Чи згенеровані нові ідеї, знайдені можливі рішення проблеми, визначенні пріоритети або розроблений план дій?
- Які ефективні дії чи навіть системні зміни відбулися в їх організаціях як наслідок їх участі в спільноті практик?

А найголовніше в оцінці ефективності нашої роботи – це кількість і якість підготовлених проектів до фінансування як з місцевих бюджетів, так і з державних чи приватних фондів. І така динаміка зростання, за словами п.Олени Тертишної, першого заступника Державного фонду з розвитку місцевого самоврядування, спостерігається і надалі.

5. Які фактори Вашого успіху і уроки Ви взяли з роботи по створенню і адмініструванню таких спільнот практики?

У першу, чергу треба працювати над тим, щоби кожен реалізував своє право бути залученим у спілкування, і залучення кожного було належним чином оцінено; щоби кожен міг поставити запитання, і відповідь кожного буде почута; щоби кожен мав право висловитися, і у навчанні не було «фатальних» помилок; тобто над створенням сприятливого середовища, екосистеми навколо кожного учасника, яке стимулюватиме до обміну досвідом, співпраці, генерування нових ідей, розробки моделей і знаходження шляхів їх реалізації.

Але якщо Ви також запитуєте в мене, які уроки я взяв для себе з цього досвіду, то поділюся з вами двома основними:

Урок 1. Слід мати на увазі, що, крім бажання створити таку спільноту, потрібні навички фасилітації. Причому і запитання, і відповідь повинні бути своєчасні, і в цьому є мистецтво фасилітатора, який дотримується принципу «Надавай своєчасну пораду». Також потужне і добре

сформульоване запитання є надійним інструментом фасилітації. Ставте запитання, якими Ви хочете привернути увагу, які передбачають декілька правильних відповідей, якими заохочуєте до вибору пріоритетів та генерування ідей. Наступним важливим фактором успішної фасилітації є спостереження і узагальнення, вирішення конфліктів і надихання успіхом.

Урок 2. Для формування спільноти вкрай важливим є відповідальне ставлення кожного учасника до процесів обміну знаннями. І тут поширена позиція «Я прийшов отримати знання» не працює. Пропоную звернутися до сентенцій «Семи мудреців» в якості об'єднуючих принципів: «Спілкуйся з колегами. Віддавай те, що отримав. Сприймай те, що почув. Не прискіпуйся ні до кого. Дій, коли знаєш». Тобто кожен учасник виступає «донором» унікального досвіду. Такого єднання і розвитку спільноти на знаннєвій взаємодії, на взаємодії завдяки досвіду і пристрасті до змін можна досягнути, якщо учасники поділяють принципи, за якими вони об'єдналися як **особистості, суб'єкти знань, професіонали, практики**. Тому було запропоновано кожному взяти участь у «трибуні 7 мудреців» і поділитися своєю життєвою мудрістю у вигляді коротких висловів.

Наведу лише декілька сентенцій учасників нашої спільноти практик:

- Щоб розвиватися, потрібно вчитись прокладати нові шляхи для ідей.
- Негативного досвіду просто не буває.
- Мета життя – пошук досконалості, а завдання кожного з нас – максимально наблизити його прояв у самому собі...
- Поставив мету – прагни її втілення, маєш ціль – набирай швидкості для її досягнення!
- Якщо є бажання, знайдеться 1000 можливостей.
- Якщо хочеш чогось навчитись – починай це робити!
- Навчаючи, навчаємося самі.

Сильна громада – сталий розвиток. Що таке «сталий розвиток»? Це таке господарювання людини, при якому не утискаються права майбутніх поколінь. Отже, особистісний розвиток і прагнення досконалості, цілеспрямованість і нові ідеї, відповідальність і дієвість – це те, що об'єднує представлену Вам спільноту практик «Інновації та кращі практики місцевого самоврядування». Учасники спільноти з повагою ставляться як до позитивного, так і до негативного досвіду. Метою їх діяльності є «сталий розвиток», який вони пов'язують із сильною громадою, де кожен навчається впродовж життя; ця громада будує нове, зберігає історичні надбання, а її діяльність «не утискає прав майбутніх поколінь». ■ VASSR

«ГОЛОС» ГРОМАД У ДІАЛОЗІ З ДЕРЖАВОЮ

Співпраця Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO з асоціаціями органів місцевого самоврядування, розпочата у попередніх фазах проекту, матиме продовження у III фазі його діяльності. Кінцева мета – сильні асоціації, які повною мірою здатні виконати свою місію, а отже, є активними гравцями у процесі розроблення та запровадження суспільних реформ з децентралізації.

Ігор Абрам'юк,
експерт-аналітик Інституту громадянського суспільства

■ **Ігор Абрам'юк**

Україна наразі перебуває на важливому етапі суспільного розвитку, коли через жорсткий дефіцит державних ресурсів та фактичну відсутність ефективної державної регіональної політики на першому плані опинилися проблеми територіальної організації влади.

За цих умов, як ніколи, важливою стає спроможність органів місцевого самоврядування (ОМС) ефективно управляти територіями та громадами, не озираючись на державу, опираючись на власні та мобілізовані з різних позабюджетних джерел ресурси.

У свою чергу, спроможність ОМС здійснювати ефективне місцеве врядування безпосередньо залежить від того, наскільки сильним і вагомим у суспільстві є «голос» місцевого самоврядування. Таким голосом наразі є (чи, точніше, повинні бути) асоціації ОМС, які покликані відстоювати інтереси місцевого самоврядування у діалозі з державою.

Без сильних, дієвих та політично не заангажованих асоціацій ОМС система місцевого самоврядування не може бути насправді сильною та автономною. Більш того, без міцних асоціацій ОМС, на наше переконання, неможливо запровадити суспільні реформи у сфері територіальної організації влади та досягти її реальної децентралізації.

Справа в тому, що навіть найкращим чином виписані та підготовлені, «правильні» реформи хтось має запровадити на місцях – на конкретних територіях, у конкретних громадах. Якщо місцева влада виявиться неспроможною запроваджувати реформи, то вони рано чи пізно «зачахнуть».

Реально спонукати місцеві органи влади до активної участі у реформуванні суспільних відносин можна лише через розуміння ними суті реформ та усвідомлення власної ролі у їх практичному впровадженні. Таке усвідомлення найкраще формувати не через «вертикальний» діалог (центр-регіон-громада), а через горизонтальні комунікації, взаємодію рівного з рівним. Для органів місцевого самоврядування такими майданчиками для діалогу і для включення у суспільні процеси є їх асоціації. Сильні асоціації можуть об'єднати та повести за собою місцевих лідерів і, таким чином, відіграти ключову роль у практичному впровадженні суспільних реформ.

Членами всеукраїнських асоціацій є абсолютна більшість ОМС, однак значна частина керівників місцевого самоврядування недостатньо усвідомлюють необхідність та зміст асоціювання. Особливо це проявляється на «нижчих» щаблях місцевого самоврядування (район, мале місто, селище, село).

На наше переконання, всеукраїнські асоціації ОМС наразі ще не мають того суспільного впливу і того значення

для своїх членів, які їм належить мати відповідно до своєї місії.

Головними причинами цього є:

- надмірна політична заангажованість як асоціацій, так і всієї системи ОМС;
- слабе усвідомлення більшістю членів асоціацій потреби в об'єднанні зусиль, змісту та мети асоціювання;
- низький рівень власної фінансової спроможності асоціацій;
- низький рівень спроможностей більшості ОМС-членів асоціацій;
- самозаспокоєння окремих лідерів місцевого самоврядування.

Головні проблеми трьох всеукраїнських асоціацій суттєво відрізняються, оскільки, окрім того, що вони об'єднують різні категорії ОМС, кожна з них знаходиться на іншому етапі свого розвитку.

До прикладу, якщо АМУ (Асоціація міст України) існує вже багато років у більш-менш сталому форматі, то ВАССР лишень у 2009 році була утворена, а реально структуруватися й налагоджувати діяльність почала у минулому році. Фактично асоціація

Довідково:

«Асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання ... – добровільні неприбуткові об'єднання, створені органами місцевого самоврядування з метою більш ефективного здійснення своїх повноважень, узгодження дій органів місцевого самоврядування щодо захисту прав та інтересів територіальних громад, сприяння місцевому та регіональному розвитку.» (стаття 1 Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування»).

Довідка

перебуває на етапі становлення, а тому ще не має необхідного рівня власних спроможностей та автономності. Суттєвим чинником також є те, що база членства ВАССР є дуже чисельною, а спроможність більшості членів, зокрема фінансова, – надто низькою. Слід віддати належне керівництву ВАССР – воно послідовно працює над тим, аби ВАССР ставала якомога сильнішою та автономнішою від влади організацією.

Таким чином, ВАССР зараз, очевидно, більше потребує зовнішньої допомоги, аніж інші асоціації. Першочергово потребують підтримки такі напрямки діяльності ВАССР:

- підвищення професійного рівня керівників ОМС-членів асоціації та розуміння ними необхідності та суті суспільних реформ; *Це завдання у випадку ВАССР є дуже масштабним і дуже складним з огляду на велику кількість (понад 9000) та низьку професійність значної частини сільських та селищних голів.*
- становлення та розширення інформаційного поля (простору) через друковані та електронні ресурси; *Саме для ВАССР особливо актуальним залишається наявність власного друкованого видання, оскільки ступінь охоплення ОМС у сільській місцевості електронними засобами зв'язку у різних регіонах є дуже різною, почасти вкрай недостатньою*
- експертний супровід діяльності, зокрема через взаємодію із зовнішніми (залученими) експертами та незалежними експертними центрами;
- налагодження співпраці із зарубіжними партнерами та міжнародними організаціями;
- охоплення електронними засобами зв'язку більшості членів асоціації.

У деяких із цих напрямків ВАССР вже успішно взаємодіє зі Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO). Наприклад, за підтримки проекту видається цей Вісник. Також за сприяння DESPRO була організована та проведена у лютому цього року «Зимова школа» для сільських та селищних голів.

Можливість та зміст співпраці за цими й іншими напрямками якраз зараз є предметом аналізу, оскільки DESPRO готує концепцію взаємодії з асоціаціями ОМС на третій фазі проекту, яка нещодавно почалася.

Кінцева мета співпраці проекту DESPRO з асоціаціями органів місцевого самоврядування – сильні асоціації, які повною мірою здатні виконати свою місію, а отже, є активними гравцями

у процесі розроблення та запровадження суспільних реформ з децентралізації.

До кінцевої мети слід рухатися поступово, через досягнення важливих проміжних цілей:

- сприяти утворенню у кожній з асоціацій «критичної маси» членів, які усвідомлюють необхідність об'єднання зусиль, зміст та цілі асоціювання;
- сприяти налагодженню механізмів взаємодії асоціацій зі своїми членами та з іншими учасниками суспільних реформ, насамперед з владою, експертним середовищем та організаціями громадянського суспільства.

Не підлягає сумніву той факт, що всеукраїнські асоціації ОМС потребують підтримки. Однак необхідно уважно й предметно підходити до вибору її напрямків та засобів. При цьому слід обирати ті з них, які найкраще слугуватимуть досягненню кінцевої мети.

Такими напрямками можуть бути: сприяння підвищенню професійного рівня членів асоціацій, підтримка експертного супроводу діяльності асоціацій, підтримка спроб асоціацій щодо стимулювання розвитку територій та громад, допомога асоціаціям та їх членам у налагодженні контактів із колегами з інших країн тощо.

Саме з метою обговорення напрямків та планів підтримки 10 вересня відбудеться зустріч проекту DESPRO із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування, на якій буде презентовано концепцію співпраці та обговорено конкретний план дій на найближчу перспективу. Результати цієї зустрічі стануть предметом публікації в одному з наступних номерів Вісника.

Насамкінець, резюмуючи викладене, повторю головне: без сильних (організаційно та фахово) і незалежних (політично та фінансово) асоціацій ОМС реформування та становлення насправді сильного та автономного місцевого самоврядування в Україні видається проблематичним, а то й неможливим.

Асоціації мають стати повноцінним, авторитетним «голосом» місцевого самоврядування у діалозі з владою.

У свою чергу, асоціації не можуть стати сильними, доки не матимуть «активу» – критично необхідної кількості професійно підготовлених лідерів ОМС, які розуміють необхідність, суть і мету об'єднання в асоціації.

Відтак, сприяння посиленню асоціацій ОМС, підвищенню професійного рівня їх членів має у найближчій перспективі залишатися пріоритетним напрямком технічної допомоги Україні на шляху децентралізації. ■ VASSR

В Україні утворені та діють три всеукраїнські асоціації ОМС:

- Українська асоціація районних та обласних рад (УАРОР) (утворена у 1991 році, об'єднує всі обласні ради та понад 80 відсотків районних рад)
- Асоціація міст України (АМУ) (утворена у 1992 році; до її складу входять понад 550 місцевих рад – міських, селищних та сільських)
- Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад (ВАССР) (утворена у 2009 році; об'єднує близько 9000 сільських та селищних рад)

Довідка

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Проект АгроІнвест

ПОРТРЕТ

УКРАЇНСЬКОГО ЗЕМЛЕВЛАСНИКА І ФЕРМЕРА НА ТЛІ СОЦІОЛОГІЇ

Тарас Тернівський,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань

Або чому третина власників паїв досі не бачила своєї землі?

Чимало експертів сходиться на думці, що затягування з проведенням земельної реформи породжує в суспільстві зростаючу недовіру до неї. Відтак, питання щодо можливостей купівлі-продажу землі сільськогосподарського призначення, а отже, і формування земельного ринку варто вирішувати якнайшвидше.

Слід зазначити, що зняття мораторію не зобов'язує українців продавати чи купувати землю. Воно лише знімає наявну зараз заборону це робити, а відтак, відкриває нові можливості. Світовий же досвід засвідчує, що за наявної продуманої аграрної політики ринок земель дозволяє значною мірою підвищити ефективність аграрного сектору.

Як українські аграрії ставляться до земельної реформи? Це питання стало предметом дослідження, яке наприкінці минулого року на замовлення Проекту USAID «АгроІнвест» провів Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України. Дослідження дозволило висвітлити чимало цікавих аспектів земельних відносин, що склалися в Україні. Але про це піде мова в подальших публікаціях, сьогодні ж ми просто подивимось: хто в Україні володіє земельним паєм і хто очолює фермерські господарства та сільгосп-підприємства.

Результати дослідження нещодавно було презентовано на черговому засіданні Національного прес-клубу з аграрних та земельних питань. У своїй промові керівник Проекту USAID «АгроІнвест» Ерік Блайх зазначив, що ця ґрунтовна робота виявилася наймасштабнішою з усіх, які будь-коли проводилися в Україні на земельну тему. «Ми сподіваємося, що результати цього дослідження будуть корисними, сприятимуть проведенню діалогу в аграрному секторі і розвитку земельних реформ», – наголосив Ерік Блайх.

Загалом дослідження охопило 13 областей. У їх переліку – Житомирська, Чернігівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька, Вінницька, Полтавська, Дніпропетровська, Донецька, Херсонська, Одеська, Миколаївська області та АР Крим. Відтак, опитуванням були охоплені всі частини країни – її північ, південь, схід, захід і центр.

«Наше дослідження було зорієнтоване на те, щоб, насамперед, вивчити думки людей, які безпосередньо володіють або використовують землі сільськогосподар-

ського призначення у своїй повсякденній діяльності. Таким чином, респондентами стали власники земельних паїв та керівники сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств», – сказав під час засідання Прес-клубу представник Центру соціологічних експертиз Інституту соціології НАН України Олександр Гончарук.

Він також повідомив, що в цілому було опитано 5164 респондентів. Серед них 3891 були власниками земельних паїв і 1273 – керівниками фермерських господарств та сільськогосподарських підприємств.

«Проект цікавили малі виробники. Тобто, агрохолдинги не входили до сфери інтересів дослідження», – зауважив Олександр Гончарук.

У кожній області було опитано приблизно по 300 власників земельних паїв і приблизно по 100 керівників сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. Олександр Гончарук підкреслив, що отримані результати є репрезентативними як для

цілої країни, так і для регіонів та областей, де це дослідження проводилося. Паралельно з опитуванням було проведено 7 фокус-груп у селах Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Одеської, Тернопільської, Херсонської та Чернівецької областей. До участі в них запрошувалися голови сільських та селищних рад, місцеві депутати, фермери, керівники сільгосп-підприємств тощо.

У результаті проведеної роботи було отримано своєрідний соціальний портрет учасників земельних відносин. З'ясувалося, що переважно власниками земельних паїв є немолоді люди: 79% серед власників паїв старші за 50 років, а 43% – старші за 60 років. Середній вік власників паїв – 57 років. Хоча серед учасників опитування були і такі власники паїв, яким виповнилося 94 роки.

Порівняно з власниками паїв середній вік керівників малих та середніх сільськогосподарських підприємств на 8 років менший і становить близько 49 років. Серед голів фермерських господарств та керівників сільгосп-підприємств понад 65% мають вік від 40 до 60 років.

Коментар Олександра Гончарука: «Я маю певне занепокоєння щодо малого відсотку молодих людей, які в аграрній галузі очолюють малі та середні підприємства. Річ у тому, що молоді люди, зазвичай, більш динамічні, швидше навчаються, переймають усе нове, прогресивне».

Організатори дослідження цікавилися освітнім рівнем респондентів. Зокрема вони з'ясували, що власники паїв переважно мають середню освіту. Серед них середню спеціальну освіту мають 35,6%, повну середню – 32,5%, неповну середню – 16, 7%. Лише кожен сьомий власник земельного паю закінчив вищий навчальний заклад.

Інша ситуація з керівниками сільгосп-підприємств та фермерських господарств. Практично кожен третій з них має вищу галузеву освіту, ще 17,5% респондентів одержали дипломи у вузах, які не мають стосунку до агропромисловості.

Сільськогосподарське виробництво, зауважив Олександр Гончарук, має власну специфіку і тому потребує належної фахової підготовки. Добре, якщо люди, які прийшли на керівні посади в галузі, займаються самоосвітою, але є побоювання, що не кожен надає цьому належного значення.

Загальновідомо, що в Україні серед сільського населення переважають жінки. На них припадає 53%, тоді як на чоловіків – 47%. Разом із тим, ситуація серед власників земельних паїв дещо відрізняється. Так, згідно з результатами дослідження, 40% земельних паїв належить чоловікам, а 60% – жінкам.

Це пов'язано з тим, що серед старших вікових груп, а ми вже бачили, що саме вони переважають серед власників паїв, жінок більше, ніж чоловіків.

Незважаючи на чисельну перевагу, сільські жінки мають у 4 рази менше шансів очолити підприємство, ніж чоловіки. «Добре це чи погано?» – запитав Олександр Гончарук і сам дав відповідь: «Звісно, що погано. Це якщо говорити про необхідність досягнення ґендерної рівності. Нинішня ситуація засвідчує, що сільські жінки в силу тих чи інших причин поки що не беруть повноцінної участі в бізнес-житті в аграрному секторі».

Важливий момент: у соціально-економічному житті села роль зайнятості в сільськогосподарському виробництві зменшується. Принаймні, це засвідчують результати дослідження. Згідно з ними, кількість зайнятих у сільському господарстві фактично дорівнює кількості зайнятих поза ним. «Тому орієнтуватися на те, що села будуть розвиватися одночасно з сільськогосподарським виробництвом, очевидно, не зовсім правильно», – пояснив Олександр Гончарук.

Скрутні «перспективи» села засвідчує той факт, що найчастіше власниками земельних паїв у сільській місцевості є пенсіонери – 50,3%. Ще 10% належать до розряду зареєстрованих безробітних. Цей показник є доволі високим.

Олександр Гончарук упевнений, що проблему безробіття не під силу вирішити ні на рівні громади, ні навіть на районному рівні. Її треба піднімати на загальнодержавний рівень.

Загалом в Україні майже 7 млн. власників земельних паїв. Здебільшого у власності перебуває по одному паю. Це притаманне для 90% землевласників. У середньому 1 пай становить 3,62 га. Його мінімальний розмір серед опитаних респондентів – 0,13 га. Водночас зустрічалися й люди, які сконцентрували в своїй власності до 40 га. Серед учасників дослідження найменші

паї зареєстровані в Івано-Франківській області, а найбільші – у Донецькій.

Між тим, за даними дослідження, на які посилався заступник керівника Проекту USAID «АгроІнвест» Олександр Каліберда, третина респондентів ніколи не бачили своєї землі, а менше половини (42%) ніколи на ній навіть не стояли.

«Як на мене, це досить вагомими цифри, – сказав Олександр Каліберда, – варто замислитися над тим, що контакт власника зі своєю землею досі залишається незначним. А це засвідчує, що він не завжди дбає про цю землю та її майбутнє».

Про те, що це і справді так, говорять дані дослідження: 8,6% земель сільськогосподарського призначення не обробляються. На переконання Олександра Каліберди, це надто високий рівень.

Президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України Роман Корінець зазначив, що результати презентованого дослідження мають велику вагу. Вони не просто аналізують ситуацію, що склалася, але й створюють передумови для прогнозів щодо майбутнього розвитку національного АПК, можливого вирішення тих проблем, які вже сьогодні набувають актуальності.

За словами Романа Корінця, результати дослідження засвідчують, що земельна реформа в Україні, як і раніше, здійснюється у відриві від аграрної реформи. Тож сподівання на те, що прийдуть ефективні власники і піднімуть сільськогосподарське виробництво, поки що не справджуються. «Я не перестаю наголошувати – земельну реформу, на жаль, робили землеміри, а не економісти. І це надалі залишається проблемою». ■ VASSR

ОРГАНІЧНИЙ ВЕКТОР В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ ПОСИЛЮЄТЬСЯ

Досі не втратила актуальності фраза «жити – добре, а добре жити – ще ліпше». Органічне землеробство розраховане на тих, хто хоче жити добре. Незважаючи на велику кількість проблем, воно продовжує розвиватися. Докладніше про це – в журналістському матеріалі «Органічний вектор в сільському господарстві України посилюється».

Тарас Тернівський,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань

Навіть прибічники інтенсивних технологій, які сьогодні переважно застосовуються в сільському господарстві і передбачають активне використання мінеральних добрив, гербіцидів, пестицидів та іншої хімії, змушені визнати, що органічне землеробство забезпечує якісне життя.

Воно не лише гарантує наявність продуктів харчування, але й, що особливо важливо, зберігає здоров'я тим, хто їх споживає. А оскільки їжа потрібна кожному, то мова в даному випадку йде про здоров'я всієї нації, а не окремих її представників.

Інший козир, який зміцнює й без того сильні позиції прихильників органічного землеробства, – воно не шкодить оточуючому середовищу та ґрунту.

Для сільського господарства це особливий підхід, оскільки земля залишається його основним ресурсом. Тому вкрай важливо зберегти родючість українських чорноземів, які забезпечують нам продовольчу безпеку та посилюють наші лідерські позиції на світових аграрних ринках.

Та парадокс у тому, що навіть за такого беззастережного визнання переваг органічного землеробства воно й досі поступається інтенсивному. І, як відзначали учасники круглого столу «Органічне агровиробництво в Україні: досвід та перспективи», який 23 травня відбувся в рамках Міжнародної агропромислової виставки «Агро-2013» та виставки «Органік-2013», поступається дуже суттєво.

Для порівняння: у нашій країні, за різними джерелами, обробляється близько 42 млн. га сільгоспугідь. Та лише трохи більше 270 тис. га, за даними голови Правління Федерації органічного руху України Євгена Милованова, сьогодні обробляють органіки.

Другий показник: у вітчизняному агросекторі задіяно близько 35 тис. суб'єктів господарювання, і досі лише 164 з них, за станом на 2012 рік, були сертифіковані як органічні. А це замало, визнавали учасники круглого столу.

Причина такої малої чисельності лав органіків полягає не в інерції мислення, яка часто підводить наших господарників. Мовляв, звикли покладатися на хімію і тому продовжуємо активно використовувати її можливості. Проблема в іншому – при всіх перевагах органічне землеробство за врожайністю часто поступається інтенсивному. А де вища врожайність, там більше й прибутку.

Експерти також визнають: доволі часто продукція органічного землеробства коштує дорожче за ту, що виробляється

по-старому. І хоча вона ліпша за якістю, та не завжди буває доступною за ціною для масового покупця. А це дуже важливо для України, де купівельний попит відповідає низькому життєвому рівню населення.

Звідси висновок – органічне землеробство в економічному змаганні за багатьма позиціями досі програє нині домінуючому – інтенсивному. Ось чому більшість сільгоспвиробників надають перевагу «переможцю», який забезпечує їм конкурентоспроможність, прибутковість, дає можливість далі розвиватися.

Втім, така ситуація характерна не лише для України. Вона притаманна навіть тим цивілізованим країнам, де здоров'ю громадян приділяють чільну увагу. Згідно з даними, які під час круглого столу оприлюднив заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин Василь Кравчук, у Європі під органічну продукцію відведено близько 5 млн. га, а в світі – понад 37 млн. га.

Інша справа – динаміка розвитку органічного землеробства. Вона засвідчує, що цей напрямок у сільському господарстві не лише не втрачає привабливості, а навпаки, щороку знаходить все більше прибічників. Згідно з даними Федерації органічного руху України, 2002 року в нашій країні нараховувалося лише 31 сертифіковане органічне господарство, 2005-го – 72, 2010-го – 121. Якщо нинішні темпи приросту збережуться, то в 2015 році ми матимемо не менше 200 сертифікованих органічних господарств.

Доволі стрімко, як стверджують у тій самій Федерації органічного руху України, зростає й динаміка обсягів споживання у нашій країні органічної продукції. 2008 року вони склали лише 0, 6 млн. євро, 2009-го – 1, 2 млн., 2010-го – 2, 4 млн., 2011-го – 5, 1 млн., а 2012 року – 7, 9 млн. євро.

При цьому значна частина виробленої в Україні органічної продукції експортується. Переважно вона потрапляє на прилавки супермаркетів країн об'єднаної Європи. Тож нема нічого дивного в тому, що вітчизняна органічна продукція у більшості випадків сертифікується за стандартами Євросоюзу. Як кажуть, хто платить, той і замовляє стандарти.

Перелік органічних продуктів постійно зростає. Сьогодні відповідним чином маркуються багато видів молочної та м'ясної продукції, круп, хлібобулочних виробів. Безперервно поповнюється список овочів, фруктів та соків, які також потрапляють до числа сертифікованих органічних.

Головне – знайти цю нешкідливу для споживання продукцію. В багатьох випадках це не вимагатиме докладання особливих зусиль. У Федерації органічного руху України розповідають, що деякі вітчизняні супермаркети почали виставляти органічну продукцію на чільне місце. І тим самим створюють додаткові умови для її успішної реалізації.

Євген Милованов висловив сподівання, що народні депутати могли б посприяти органічному рухові, ухваливши, з необхідними доопрацюваннями, закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини».

У цього закону непроста історія. Насправді народні депутати його ухвалили ще 18 вересня минулого року, але Президент України повернув на доопрацювання. Тому виробництво органічної продукції досі не має достатнього підкріплення на законодавчому рівні. А це значно послаблює його позиції, не сприяє подальшому зростанню.

Василь Кравчук пообіцяв: незабаром закон в доопрацьованому вигляді буде схвалений. От тільки не сказав, коли саме. Є всі підстави вважати, що робота над «органічним» законом триватиме доволі довго. Скоріш за все, він доповниться новими пропозиціями.

Що це так, підтвердили учасники круглого столу. Зокрема, вони запропонували записати в законі положення про те, що держава фінансово сприятиме виробникам органічної продукції.

Учасник круглого столу, представник Кіровоградської області Руслан Монич нагадав, що в Європі виробники органічної продукції з розрахунку на один гектар отримують дотації в розмірі від 600 до 800 євро. Прихильники інтенсивних технологій можуть розраховувати на значно скромнішу допомогу – до 400 євро за кожен оброблюваний ними гектар.

Поки ж прибічникам органічного руху в Україні про таку дієву допомогу з боку держави доводиться лише мріяти. Та її відсутність не заважає їм вирішувати наявні проблеми, рухатися вперед. Це визнав керівник Проекту USAID «АгроІнвест» Ерік Блайх. Зокрема він сказав: «Ми пишаємося цим поступом, але слід пам'ятати, що вам належить ще багато чого зробити. Наш Проект всіляко підтримує органічний рух в Україні».

Ми й надалі активно співпрацюватимемо з організаціями, які сприяють посиленню органічного вектору в сільському господарстві України». ■ VASSR

ЧОМУ МИ ВАРИМО УКРАЇНСЬКИЙ БОРЩ З ЄГИПЕТСЬКОЮ КАРТОПЛЕЮ?

Україна активно вирішує продовольчу проблему. З найвищих трибун лунають заяви про те, що наші аграрії здатні нагодувати не лише своїх співгромадян, але й усю Європу. Водночас на прилавках вітчизняних супермаркетів удосталь овочів та фруктів з інших країн. Парадокс?

**Максим Назаренко,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

І йдеться не про банани та іншу чужоземну екзотику. Не ростуть вони у нас, і на це слід зважати. Тому нема нічого дивного в тому, що її завозять до нас. І добре, що привозять багато та у великому асортименті.

Інша справа – картопля. Це вже наш другий хліб. Він зростає практично на кожному городі, а його нерідко доставляють із далекого Єгипту.

Такий стан справ дивує багатьох, а особливо президента Української асоціації виробників картоплі Сергія Рибалка. Під час конференції «Овочі, фрукти, ягоди в Україні. Досвід професіоналів», яка нещодавно відбулася в рамках 25-ї Міжнародної агропромислової виставки «Агро-2013», його представили як одного з провідних у нашій країні спеціалістів із цієї сільськогосподарської культури.

За інформацією Сергія Рибалка, в Україні всі ці роки спостерігається суттєве перевищення картоплі. Приміром, торік її було вирощено 23 млн. т. І це при тому, що внутрішня потреба у ній складає близько 10 млн. т, з яких 5 млн. т споживає

населення країни, ще стільки ж іде на відгодівлю худоби.

Та найцікавіше навіть не це. Як твердить Сергій Рибалко, близько 6 млн. т картоплі торік потрапило на звалище. Одна з причин таких величезних відходів – Україні бракує достатніх потужностей для зберігання цієї сільськогосподарської культури.

Однак не лише це призводить до сумних результатів. 95% усієї картоплі в Україні, за словами того самого Сергія Рибалка, вирощується в індивідуальних селянських господарствах. А останнім важко розібратися у тонкощах ринку, тому вони більше орієнтуються на свій хлопський розум. Отож і роблять, аби було як краще, а виходить... як завжди. Звідси й перемішані сорти картоплі, незадовільні умови її зберігання.

Як наслідок, сказав Сергій Рибалко, лише 0,3% усієї вирощеної в Україні картоплі експортується. І лише 0,01% йде на переробку. Наприклад, на виробництво чіпсів.

Насправді, підкреслив Сергій Рибалко, це дуже серйозна проблема. Дрібному сільгоспвиробникові не під силу сформувати

товарні партії картоплі. Тому йому закрита дорога не лише за кордон, але й до вітчизняних торговельних мереж, які ретельно добирають сільгосппродукцію за сортами та товарним виглядом. Таким чином, їм набагато простіше закупити ту ж картоплю за кордоном, ніж у вітчизняних дрібних товаровиробників.

Відсутність взаєморозуміння між торговельними мережами та селянами призводить до вкрай небажаних результатів. «Щорічно українці інвестують у виробництво картоплі 21 млрд. грн., а втрати складають 13 млрд. грн.», – зазначив під час конференції Сергій Рибалко. Його висновок – лише великі виробники здатні забезпечити мінімальну ціну на картоплю, задовольнити всі вимоги, які висувають до неї торговельні організації, суттєво збільшити її експортні поставки та підвищити рівень переробки в Україні.

«За умови виробництва картоплі професійними виробниками, – додав Сергій Рибалко, – нам знадобиться лише 200 тис. га». Поки ж під цю сільгоспкультуру в Україні 2011 року відводилося 1,6 млн. га, а 2012 року – 1,4 млн. га.

І вже зовсім сенсаційно з вуст Сергія Рибалки пролунала фраза – «чим менше картоплі вирощуватиметься на присадибних ділянках, тим вищим буде добробут нації».

Зроблена заява здивувала багатьох учасників конференції. І насправді, було б з чого дивуватися?

Безперечно те, що великим господарствам на продовольчих ринках конкурувати набагато простіше, ніж фермерським і, тим паче, індивідуальним. Та в Україні вже склалася ситуація, коли більша частина плодоовочевої продукції, включно з так званим «борщовим набором», вирощується дрібними та середніми сільгоспвиробниками. Чи означає це, що на їхньому місці треба терміново, за прикладом минулої колективізації, масово створювати агрохолдинги?

Відповідь керівника напрямку «Розвиток ринкової інфраструктури» Проекту USAID «АгроІнвест» Миколи Гриценка виявилася дуже простою. Не слід вдаватися до крайнощів – доцільно з максимальною вигодою використовувати нинішню ситуацію, яка має не лише недоліки, але й переваги.

Йдеться про всіляку підтримку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Вони спроможні взяти на себе вирішення багатьох проблем, з якими стикаються селяни під час вирощування, переробки та реалізації аграрної продукції.

При цьому Микола Гриценко посплався на досвід сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, створеного в селі Садове Нижньогірського району АР Крим. Загалом його створили 86 місцевих жителів. Від початку вони визначилися зі своєю стратегією – поєднати зусилля для вирощування та реалізації плодоовочевої продукції. Результат не забарився. Згаданий кооператив торік лише на російський ринок поставив понад тисячу тонн помідорів та понад півтисячі тонн огірків.

Великовантажні автомобілі з російськими номерами перестали бути рідкістю у Садовому. Сюди вони приїжджають тому, як кооператорам вдається сформувані чергову партію своєї продукції. Завантаження здійснюється на місцевому оптовому ринку, побудованому на гроші обслуговуючого кооперативу.

Микола Гриценко відзначив, що розвиткові сільського кооперативного руху велику увагу приділяють і в Євросоюзі. Там всіляко підтримують діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, для цього передбачені суттєві дотації. «Євросоюз уже давно дійшов висновку, що треба планувати та прогнозувати виробництво плодоовочевої продукції».

За інформацією Миколи Гриценка, у тій же Голландії фермер не має права посадити зайвий куц помідорів чи огірків. «Тут усе враховано, пораховано, все контролюється. Таким чином, сільгоспвиробники підтримують ціну на власну продукцію, яка дозволяє їм вижити».

Враховуючи специфіку вітчизняного сільгоспвиробництва, в якому дрібним сільгоспвиробникам відводиться далеко не остання роль, Україні доведеться не лише брати до уваги європейський досвід розвитку сільськогосподарського кооперативного руху, але й всіляко запозичувати його. Бо інакше чимало проблем, з якими вона стикається у виробництві плодоовочевої продукції, не вирішити.

Одна з цих проблем полягає в тому, що майже 40% овочевої продукції не доходить до споживача. Цей факт під час конференції навів доктор сільськогосподарських наук, завідувачий кафедрою овочівництва Національного університету біоресурсів та природокористування України Зеновій Сич.

Усього, за його інформацією, в Україні під вирощування овочів відведено 460 тис. га.

Але під крапельне зрошення відведено лише 60-80 тис. га з них. «Це вкрай мало, особливо в умовах нинішньої весни, коли від зими ми перейшли прямо до літа».

Загальновідомо, що чим більше людина з'їсть овочів, тим менше споживе ліків. Про це під час конференції нагадав почесний президент Асоціації «Теплиці України» Володимир Чернишенко. За його даними, до 1991 року загальна площа тепличних господарств в Україні складала 900 га. Пізніше більшість тепличних комбінатів збанкрутіли. Навіть у Київській області з 5 сільгосп підприємств, що займалися вирощуванням овочів у закритому ґрунті, залишилося лише одне.

Причина криється у суттєвому здорожчанні енергоресурсів. Як наслідок, 2009 року загальна площа українських тепличних господарств складала 600 га, 2010 року – 400 га. «Галузь може припинити існування».

Це призведе до зростання цін на імпортовані овочі. Їх вартість може зрости втричі», – спрогнозував Володимир Чернишенко.

Усе йде до того, що внутрішній український ринок може й надалі заповнюватися завезеною ззовні плодоовочевою продукцією. За даними Зеновія Сича, Китай найближчим часом планує довести щорічне виробництво овочів до 200 млн. т. Уже зараз цей показник у Європі складає 50 млн. т, а в сусідній Туреччині – понад 20 млн. т. Україна в цьому сенсі зі своїми 10 млн. т виглядає аж надто скромно.

Аби захистити країну від надмірного плодоовочевого імпорту, зазначалося на конференції, нічого не залишається, як захистити вітчизняних сільгоспвиробників, у тому числі – дрібних, які сьогодні переважно спеціалізуються на вирощуванні вітамінної продукції. А інакше нам і надалі доведеться готувати український борщ з єгипетською картоплею. ■ **VASSR**

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ІЗ ЗОЛОТИМ ВІДТІНКОМ

Українському зеленому туризму виповнилося 17 років. А це означає, що наступного року він відзначить повноліття. З чим до нього підійшла галузь?

**Максим Назаренко,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

Передбачається, що до цієї дати сільський, а ще його називають зелений, туризм, отримає подарунок у вигляді нового закону. Наразі він існує як законопроект. Його назва – «Про внесення змін до законів «Про туризм» та «Про особисте селянське господарство».

Законопроект винесений на громадське обговорення. З ним може познайомитися кожен, кого цікавлять можливості зеленого туризму.

За бажання можна навіть запропонувати корективи до тексту. Та насправді такі можливості обмежені. Справа в тому, що «зелений» законопроект вміщується на одній сторінці. А чим менше тексту, тим менше й розбіжностей.

12 червня під час прес-туру, який Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань, створений при Українському освітньому центрі реформ за підтримки Проекту USAID «АгроІнвест», провів у Смілянському районі Черкаської області, новий законопроект презентував голова правління Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні Володимир Васильєв. Від нього журналісти, зокрема, дізналися, що в разі ухвалення цього законопроекту зелений туризм не матиме жодного стосунку до підприємництва.

Пояснення просте – селяни переважно тримаються від бізнесу подалі. І зовсім не тому, що не мають достатньої кмітливості, без якої у підприємницькій справі не обійтися. Швидше навпаки – з кмітливістю все гаразд. І тому розуміють: якщо вони займуться бізнесом, то ввійдуть у відносини з податківцями. А кому це потрібно? Хіба що податківцям...

Та й це ще не все. Автори нового законопроекту вирішили відділити зелений туризм від... звичайного туризму. Це – друга радикальна новація, яка не залишила байдужими учасників прес-туру.

Володимир Васильєв пояснив: якщо зелений туризм і надалі залишатиметься різновидом класичного туризму, то тоді доведеться визнати, що він так само є різновидом і підприємництва. Бо класичний туризм (внутрішній він чи зовнішній – немає значення) є уособленням бізнесу. Простий вихід: учасники руху зеленого туризму надають не туристичні послуги, які потрапляють під оподаткування, а послуги з прийому гостей. Тож і ми, користуючись ними, відповідно до законопроекту «Про внесення змін до законів «Про туризм» та «Про особисте селянське господарство», з туристів автоматично перетворюємося на гостей.

Нічого не вдієш, така наша дійсність. Часом вона буває настільки незвичайною, що доводиться замислюватися – це казка чи бувальщина? Та саме реалії найчастіше й підштовхують до ухвалення таких неординарних рішень. А інакше, як зазначив Володимир Васильєв, зеленому туризму не вижити.

Щоб зайнятися зеленим туризмом, тобто «зеленою» гостинністю, обов'язково треба мешкати в селі. Так визначено новим законопроектом.

Ця вимога з'явилася не випадково. Зелений туризм покликаний познайомити наших співгромадян, і насамперед городян, а також іноземців, з побутом, культурою та традиціями українського села. А ще він має посприяти зменшенню рівня сільського безробіття.

За офіційною статистикою, сьогодні в Україні 501 тис. безробітних. І це лише ті наші співвітчизники, які зареєструвалися в службах зайнятості. Насправді ж, як стверджують експерти, людей, які шукають роботу, набагато більше.

Особливо болісно безробіття позначається на сільській місцині. На відміну від міст, тут вкрай мало діючих підприємств. Тому

кожне робоче місце в селах – на вагу золота. А це означає, що зелений туризм набуває золотого відтінку.

Наступна вимога законопроекту – селяни, які хочуть займатися зеленим туризмом, зобов'язані мати землю для ведення особистого господарства. І це теж не випадково. Туристів треба буде годувати продукцією, вирощеною на городі. Це те, що особливо приваблює мешканців міст, котрі звикли харчуватися фаст-фудом та продукцією супермаркетів, яку не завжди можна віднести до розряду екологічно чистої. Такий підхід також дозволяє зберегти сільгоспвиробництво, за якого вирощена продукція реалізовуватиметься на місці, забезпечуючи господарям бажаний добробут.

Третій критерій, який визначає законопроект, – господарі можуть пропонувати не більше 10 ліжок-місць. Якщо таких виявиться більше, то, зрозуміло, гості перетворяться на звичайних туристів з усіма наслідками, які з цього випливають.

Володимир Васильєв сказав, що такі норми слід було розробити набагато раніше. Це дозволило б уникнути багатьох наявних проблем. Справа в тім, що великий бізнес вирішив скористатися пільгами, які призначалися для зеленого туризму, і зайняти його нішу, витіснивши з неї селян. Тому й побудував у сільській місцевості чимало готелів та котеджів. Особливо багато їх у Криму та Карпатах, куди приїждить велика кількість відпочивальників.

Одночасно із законопроектом, повідомив Володимир Васильєв, на громадське обговорення винесено інший документ. «Це спільний наказ двох міністерств – Міністерства інфраструктури та Міністерства аграрної політики та продовольства. Документ являє собою Методичні рекомендації щодо діяльності власників особистих селянських господарств, які надають послуги у сфері сільського (зеленого) туризму».

Методичні рекомендації також будуть знаковим документом. У них прописані вимоги, що стосуються безпеки споруд, здоров'я людей, які надають послуги зеленого туризму, здоров'я домашніх тварин, якості питної води тощо. Все це зроблено для того, щоб туристи мали можливість за час, який провели на природі, заплатити грошима, а не власним здоров'ям.

І ще одна новація приживається в зеленому туризмі. Вона багато в чому нагадує систему, яка давно існує в готельному господарстві. Як відомо, кожен готель має свою класність, що підтверджується кількістю зірок. І всі знають: чим їх більше, тим більше послуг пропонують постояльцям та ліпшої якості. І кожен вирішує, якому готелю віддати перевагу.

Донедавна важко було сказати, на якому якісному рівні працює та чи інша зелена садиба. Тепер цієї проблеми нема. Визначено кілька рівнів. Один із них – базовий. Це коли зручності на вулиці, а питна вода з колодязя, до якого треба ще пройти певну відстань.

Максимальний рівень позначений трьома квітками щиро української мальви. Він забезпечує комфорт, максимально наближений до міського. І справа туриста – вирішувати, на якому із запропонованих варіантів зупинитися. Та при цьому він має бути готовим до того, що за високий комфорт доведеться викласти більше грошей.

Та що дуже важливо, підкреслив Володимир Васильєв, відповідні знаки вивішуватимуться на видноті. І не лише для того, щоб їх здалеку могли бачити потенційні користувачі послуг зеленого туризму. Вони засвідчуватимуть, що господарі зелених садиб працюють легально. А це означає, що їм можна довіряти. Тому що такі відмітні знаки Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні дає не всім, а лише тим, хто справді на них заслуговує.

Журналісти мали можливість переконалися у правдивості слів Володимира Васильєва. Під час прес-туру вони побували у кількох «знакових» сільських садибах, прилаштованих під зелений туризм. Враження від побаченого перевершили всі сподівання.

Кілька моїх колег одразу записали телефони господарів цих садиб. Вони вирішили прийхати сюди в гості, але вже з родинами. Один із журналістів сказав: «Зелений туризм в Україні справді подорослішав. Просто треба знати його можливості та вміло ними користуватися». ■ **VASSR**

УКРАЇНЬСЬКА ГОСТИННА САДИБА ЗАПРОШУЄ ГОСТЕЙ

У деяких країнах Європи понад 30% туристичного потоку проходить у сільській місцевості, у нас число зареєстрованих сільських господарів, що надають такі послуги, не перевищує 1000 осіб.

Уже 17 років в Україні існує поняття «сільський туризм», але законодавчого трактування і регулювання цей рух не має.

Володимир Бойко

Понад 60 учасників із більшості регіонів України зібрались обговорити проблеми напрямку під час науково-практичної конференції «Формування політики розвитку та функціонування сільського туризму в Україні». Серед них: 17 власників садиб сільського зеленого туризму, 17 представників громадських організацій, 8 представників центральних і місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, 9 представників наукових організацій і навчальних закладів, представники бізнесу, міжнародних організацій, волонтери та інші.

Жваво обговорювалися перспективи розвитку та «вузькі місця» галузі. Головним питанням, винесеним на обговорення учасників, було законодавче регулювання такого виду діяльності, як сільський туризм.

Сьогодні під поняттям «засоби розміщення туристів» опинилися зрівняні обов'язки людини із середньою освітою, господаря «Богом забутого» села і господаря престижного міні-готелю в курортному місті зі своїм штатом менеджерів та юристів. Початківці господарі просто не захищені від свавілля не завжди добросовісних чиновників з фіскальних служб, які іноді через корисливі інтереси користуються юридичною неграмотністю селян.

Проте, є й позитивні приклади, коли голова районної адміністрації особисто цікавиться проблемами розвитку сільського туризму, а його перший заступник координує цей процес. Для прикладу було названо Богуславську районну державну адміністрацію Київської області, а в Криму – Бахчисарайську районну держадміністрацію.

Для вирішення цієї проблеми учасники конференції обговорили і запропонували низку заходів, які можуть бути реалізовані шляхом внесення змін у деякі законодавчі акти України. Зокрема обговорювався

проект Закону України про внесення змін у деякі законодавчі акти України в частині розвитку сільського зеленого туризму та проект методичних рекомендацій Міністерства інфраструктури України, Міністерства аграрної політики та продовольства України з надання послуг у сфері сільського зеленого туризму власниками особистих селянських господарств.

Слід зазначити, що сьогодні сільський туризм в Україні, хоч і повільно, але успішно розвивається завдяки ініціативі окремих громадян, окремих громадських діячів. На конференції зазначалося, що великий внесок у розвиток сільського туризму зробили Володимир Васильєв (голова правління Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні) і Михайло Товт, почесний президент цього союзу, а також ряд обласних керівників. Зокрема відзначено: Василь Хома, господар садиби з Рахівщини, був нагороджений професійним знаком Ради з туризму і курортів України «За сумлінну працю та високий професіоналізм».

Цікаву роботу (книжку) презентувала Ірина Сапарова – підприємець і господиня садиби «Загублений рай» з Хмельницької області. Завдяки її ініціативі, підтримці та зусиллям журналістки Тетяни Павлюченко з'явилася їхня цікава книга (поема в прозі) «У пошуках Збручанської Прави». Коли читаєш цю книгу, хочеться негайно поїхати і подивитися гори Медобори, галявини чебрецю та інших цілющих трав, казкові джерела «живої» і «мертвої» води, пам'ятки дохристиянської Русі.

Цікавий путівник «Золоте сузір'я Київщини» підготував Київський обласний центр розвитку туризму та його керівник Андрій Кравченко. Тут зібрані привабливі об'єкти туризму, розташовані в Київській області.

Продовженням конференції було відвідування ряду об'єктів сільського туризму в Богуславському районі Київської області.

Організатори намагалися показати, як у простому сільському будинку без елементарних міських «зручностей» можна організувати прийом гостей, використовуючи тільки природний фактор і самобутність українського села. І туристи їдуть, щоб подивитися на плетений паркан, старовинну скриню, прядку, українську піч з лежанкою, подібну до тієї, на якій 30 років пролежав Ілля Муромець, перш ніж здійснити свої легендарні подвиги...

І найголовніше, їдуть, щоб побродити по чистому лісі, по безмежних луках з запашими травами і квітами, назбирати грибів і ягід, полежати на сіннику з духмяного різнотрав'я, поїсти натуральних продуктів і попиту кришталево чистої води з колодязя.

А міські діти можуть уперше доторкнутися до живої корови або коня, побачити живих курей або індиків.. Тому одним з висновків конференції було рішення активізувати створення загального інформаційного простору України в сфері сільського туризму для того, щоб розповісти потенційним туристам про цих атракціях, показати кращі практики, донести до сільських господарів особливості українського законодавства.

Тож на сторінках нашого журналу ми започатковуємо цикл публікацій, які будуть присвячені темі розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Насамперед для нас буде цікавою думка власників садиб, які й надають ці послуги.

Безумовно, до слова будемо запрошувати й урядовців, політиків, фахівців, експертів та небаїдушких людей... ■ **VASSR**

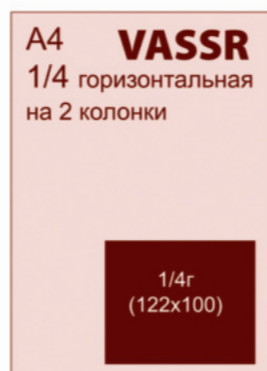
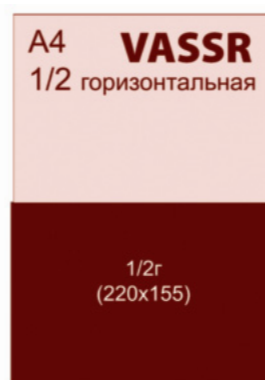
**Вартість розміщення реклами та рекламних статей на сторінках науково-популярного видання
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»**

РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМИ		
Рекламна полоса А4	Розмір, мм	Вартість, грн.
1/1	210x297	2500
1/2 горизонтальна	210x145	1350
1/2 вертикальна	103x297	1350
1/3 горизонтальна	210x100	1000
1/4 горизонтальна на 3 колонки	186x65	750
1/4 горизонтальна на 2 колонки	122x100	750
1/4 вертикальна	91x135	750
1/8 горизонтальна	91x65	500
2 стор. обкладинки	210x297	5000
3 стор. обкладинки	210x297	5000
4 стор. обкладинки	210x297	6000

РЕКЛАМНА ПУБЛІКАЦІЯ		
Рекламна полоса А4	Розмір, мм	Вартість, грн.
Внутрішній блок	210x297	1500
Центральний розворот	420x297	3000
Центральна вкладка (4 стор. А4)	420x297	5000
Перший розворот	420x297	3000
Останній розворот	420x297	3000

За умови розміщення у 3-х номерах – знижка 20%.

* Без врахування вартості роботи журналіста
Розробка оригінал-макету: ціна договірна

Контакти редакції:
04053 м. Київ, вул. Артема, 73,
e-mail: vassr.visnuk@mail.ru

Керівник проекту: Наталя Ключник
Тел.: +38 (067) 957-01-21

Виконавець: Ігор Горовий
Тел.: +38 (093) 279-85-92

Передплатний індекс

в поштових відділеннях

68544